

Wydano z dobitków
Bibl. Publ. nr. 21. W-wy

Należność pocztowa opłacona ryczałtem.

Cena numeru 1 złoty.

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

Rok XIV.

WARSZAWA, 1 MAJA 1932 R.

Nr. 18

DRUKI I URZĄDZENIA MELDUNKOWE.

Dzięki zabiegom w wytwórniach papierniczych oraz licznie napływającym zamówieniom udało nam się obniżyć kalkulację wszystkich druków, wobec czego ustalamy ceny na te druki następujące, jak na zamieszczonym poniżej cenniku.

Wszystkim naszym stałym odbiorcom oraz tym, którzy ostatnio nadesłali zamówienia na druki z II-go etapu liczyć będziemy według cen poniżej podanego cennika.

Warunki finansowe, w których pracujemy, nakazują nam prosić naszych Odbiorców o jak najszybsze regulowanie należności gotówką i w tym celu dajemy ustępstwo 30% skonta, o ile rachunek będzie uregulowany w terminie miesięcznym.

CENNIK

Wzór	Opis	Ilość	Jedn.	Cena	Wzór	Opis	Ilość	Jedn.	Cena
1	zgłoszenie zamieszkania	100	sztuk	Zł. 0.90	10	Hotelowa (książka meldunk.)	50 ark. 100 kart		Zł. 4.50
2	zmiany miejsca zamieszkania	..	..	1.10	10	.. .. ..	100 .. 200 ..		8.25
3	karta zameldowania	..	..	1.10	10a	Lista osób przebywających	100 sztuk		2.25
4	wymeldowania	..	..	1.10	11	Ankieta A	100 sztuk		0.80
3a	Karta zameldow. dla cudzoziemców	..	..	1.10	11a	Arkusze zbiorczy do ankiety A.	wzór 11 100 sztuk		2.25
4a	Karta wymeldow. ..	..	..	1.20	12	Ankieta B	100 ..		0.90
5	Karta meldunkowa dla osób podleg. powsz. obow. wojskowemu	..	..	0.80	13	Karta zameldowania dla hoteli (Dz. U. P. 20.V 31 r. Nr. 47 poz. 409)	100 sztuk		1.20
6	Rejestr mieszkańców luźne arkusze	..	arkuszy	20.--	14	Karta wymeldowania	100 ..		1.20
6a	Skorowidz do rejestru mieszkańców (okólnik M. S. W. Nr. 65 25.IV.-31 r. poz. 13)	..	..	11.--	A.	Dowód zmiany miejsca zamieszkania	100 ark.		4.50
7	Karta rodzinna	..	sztuk	10.--	B.	Dowód zamieszkania	100 sztuk		2.40
8	Rejestr osób przyb. do gminy (luźne ark.)	..	arkuszy	6.--	C.	Zawiadomienie	100 ..		2.40
	W stanie zbrozrurowanym 24 ark.	..	1 zeszyt	2.--	D.	Zawiadomienie pół arkusza	100 ..		2.25
	50 ark. (100 kart)	..		7.90	E.	Ponaglenie pół arkusza	100 ..		2.25
	75 ..	150 ..		10.50		Domowe księgi meldunkowe § 2 Instr. M. S. W. po	15 ark. 30 kart		2.--
	100 ..	200 ..		13.50			25 .. 50 ..		3.--
	125 ..	250 ..		15.50			50 .. 100 ..		4.95
	150 ..	300 ..		17.50			100 .. 200 ..		8.50
8a	Rejestr dla osób opuszcz. gm. (luźne ark.)	100	ark.	6.--			zeszyt 12 .. 24 karty		1.20
	w formie zbrozrurowanej	24	arkusze 1 zeszyt	2.--					
	Księga oprawn. w płótno po	50	ark. 100 kart	7.90					
	75 ..	150 ..		10.50	Kazimierz Szczepański. Ankieta rejestracyjna ludności wskazówki				
	100 ..	200 ..		13.50		w jej przeprowadzeniu	1 egz.		0.30
	125 ..	250 ..		15.50		B. Brodowski. „Rejestry mieszkańców i meldunki w Polsce” podręcznik	1 egz.		6.50
	150 ..	300 ..		17.50					
UWAGA:	Wszystkie księgi oprawn. wzoru 8 i 8a, jak wyżej podano, oprawn. nie w płótno ale w papier, imitację płótna. 1 zł. taniej na każdym egzemplarzu.					K. Tokarski. „Wskazówki dla meldujących się”	1 ..		0.60
Wzór 9	Rejestr domów luźne arkusze	100	arkuszy	Zł. 4.50		Kartoteka podwójna dla wzorów 1, 2, 3, 4, 1a, 2a, 3a, 4a, 11 i 12 oraz 13 i 14	1 sztuka		16.--
	zbrozrurowane 12 arkuszy w jeden zeszyt	..		0.80		Kartoteka pojedyncza bez zamknięcia	1 sztuka		8.--
	w formie księgi oprawn. po	25	ark. (50 kart)	3.--		Palec gumowy	1 sztuka		0.65
	50 ..	100 ..		4.50		Koperla do dokumentów metrykalnych i innych	za 100 sztuk		8.50
	75 ..	150 ..		6.--					
	100 ..	200 ..		8.25					

UWAGA: Szczegółowe prospekty dotyczące kartotek oraz urządzeń kartotekowych (koniki i t. p.) wysyłamy na żądanie. Rejestr mieszkańców wzor 6 i skorowidz do rejestru mieszkańców wzor 6a na żądanie oprawiamy w specjalne gatunki płótna. Wszystkie oprawy wogóle, zależnie od ich grubości, wykonujemy mocno i trwale. Wszystkie księgi, o ile wymaga tego samo przeznaczenie książki, są sznurowane i przygotowane do poświadczenia. Zapotrzebowane materiały, zależnie od brzmienia zamówienia, wysyłamy za zaliczeniem lub na otwarty rachunek. Od rachunków regulowanych gotówką i wykupionych za zaliczeniem pocztowym udzielamy skonta w wysokości 30%. Rachunki uiszczone po upływie miesiąca trzymiesięcznymi weksłami nie podlegają specjalnemu oprocentowaniu. Przy zamówieniach większych nadsyłanych przez Wydziały Powiatowe lub Starostwa oraz Miasta warunki kupna oraz płatności do specjalnego omówienia. We wszystkich sprawach wątpliwych, jak ogłaszaliśmy w swoim czasie, udzielamy wyczerpujących fachowych objaśnień i informacji.

Do cen podanych doliczamy faktyczne koszty ekspedycji i porta.

Zamówienia kierować pod adresem:

SAMORZĄDOWY INSTYTUT WYDAWNICZY Sp. z o. o. w Warszawie, Warszawa, ul. Śto-Krzyska 13.

Zawiadamiamy

wszystkich naszych odbiorców, iż ostatnio okólnikiem Ministra Spraw Wewnętrznych został ustalony wzór zaświadczenia zamieszkania, wydawanego przez gminy stosownie do § 10 rozp. M. S. W. z dn. 16.X.30 r. o meldunkach i księgach ludności, tudzież formularz korespondencji między gminami, a M. S. W. w sprawie nadsyłania zgłoszeń, przewidzianych w § 34 powyżej przewidzianego rozporządzenia (zgłoszenia osób wyjeżdżających zagranicę, przybywających do Polski z zagranicy i t. d.). Oba wskazane powyżej wzory są do nabycia w Samorządowym Instytucie Wydawniczym Sp. z o. o. w Warszawie, Świętokrzyska 13 m. 15.

PRACOWNIA ARTYSTYCZNO-GRAWERSKA

JÓZEF MICHROWSKI

WARSZAWA, NOWY-ŚWIAT 15 (róg Al. Jerozolimskiej). Telefon 790-99.

ODZNAKI WOJSKOWE, MEDALE I ŻETONY SPORTOWE, ZNACZKI ZWIĄZKOWE, STEMPLE I PIECZĘCIE GUMOWE, MOSIĘŻNE I STAŁOWE.

Podajemy do wiadomości wszystkim naszym łaskawym Odbiorcom, że od nowego roku utworzyliśmy dział sprzedaży

POMOCY BIUROWYCH I MATERJAŁÓW PIŚMIENNYCH.

Wszelkie zapotrzebowania wykonywujemy w dowolnych ilościach.

Powyższą wiadomość pozwalamy sobie przesłać Szanownym Urzędom, w szczególności Urzędom Wojewódzkim, Wydziałom Powiatowym, Komunalnym Kasom Oszczędności, Szpitalom, Magistratom, Starostwom i Urzędom Gminnym.

Na życzenie wysyłamy prospekty, względnie wyczerpujące objaśnienia.

Oczekując łaskawych zleceń, pozostajemy

Z poważaniem

SAMORZĄDOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

Sp. z o. o. w Warszawie.

Urząd gminy Jarosławicze, pow. Dubieńskiego, Województwa Wołyńskiego ogłasza

KONKURS

na stanowisko Rachmistrza Urzędu Gminy z uposażeniem w/g XII st. sł. wraz z dodatkiem rodzinnym. Od kandydata wymaga się:

- 1) Wykształcenie w zakresie 4 kl. szkoły średniej. lub 7 kl. szkoły powszechnej.
- 2) Kilkuletnia praktyka Samorządowa na stanowisku rachmistrza w Województwach Wschodnich.
- 3) Obywatelstwo Polskie.

Podanie z dołączeniem odpisów dokumentów, oraz własnoręcznie napisanym życiorysem i świadectwem poprzedniej pracy należy składać do dnia 15.V.-r. b. pod adresem „Urząd gminy Jarosławicze, pow. Dubno, wojew. Wołyńskie”.

Podanie nieuwzględnione pozostanie bez odpowiedzi.

CZUIS. 13458/14/18

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

PRENUMERATA KWARTALNA
10 ZŁOTYCH.

NUMER POJEDYŃCZY 1 ZŁOTY.

KONTO CZEKOWE P. K. O. Nr. 1520

REDAKCJA
WARSZAWA, PLAC NAPOLEONA 7
TELEFON 225-50

ADMINISTRACJA
WARSZAWA, ŚW. KRZYSKA 13 m. 15
TELEFON 442-63.

Ceny ogłoszeń: Wolne miejsce na pierwszej str. okładki lub strona w tekście: 450 zł. — 1/2 str. 225 zł. — 1/4 str. 112 zł. 50 gr. Poza tekstem za stronę: 300 zł. — 1/2 str. 150 zł., 1/4 str. 75 zł. Publikacje bilansów o 50% drożej. Ogłoszenia instytucyj komunalnych (dostarczone bezpośrednio do Administracji o 25% taniej) za str. 200 zł. 1/2 str. 100 zł. — 1/4 str. 50 zł.

Redaktor — Dr. Maurycy Zdzisław Jaroszyński.

Komitet Redakcyjny: *Aleksander Bogusławski, Dr. H. Le Brun, Wacław Gajewski, Władysław Korsak.*

ROK XIV.

WARSZAWA, 1 MAJA 1932 r.

Nr. 18

TREŚĆ Nr. 18: Działalność pow. związków kom. w zakresie popierania rolnictwa, a możliwości zastosowania dalszych redukcji wydatków w tym dziale. — *K. Kohlmann*. Bierne prawo wyborcze do Związku Kas Oszczędności. — *Stary*. W sprawie obniżenia kosztów administracji samorządowej. — *M. Korwin-Piotrowski*. Sprawy bieżące. Sprawy gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych: a) Wkłady „potrąceniowe” i książeczki oszczędnościowe. — *W. L.* b) Gminne kasy pożyczkowo-oszczędn. w pow. Pińczowskim. Wiadomości zagraniczne. Wiadomości gospodarcze. Poradnik.

WALNE ZGROMADZENIE CZŁONKÓW ZRZESZENIA SAMORZĄDÓW POWIATOWYCH

odbędzie się dnia 22 maja r. b. o godz. 11-ej

w sali zebrań Polskiego Banku Komunalnego w Warszawie

z następującym porządkiem obrad:

- 1) zagajenie i wybór przewodniczącego,
- 2) odczytanie protokołu poprzedniego Walnego Zebrania i wniosków Związku Rewizyjnego,
- 3) sprawozdanie z działalności w roku 1931,
- 4) rozpatrzenie i przyjęcie bilansu oraz rachunku strat i zysków na dzień 31.XII.1931 r. oraz udzielenie absolutorjum Radzie i Zarządowi,
- 5) upoważnienie Zarządu do zaciągania zobowiązań dłużnych,
- 6) Zmiany § 14 i 15 Statutu,
- 7) wybory uzupełniające do Rady Nadzorczej,
- 8) wolne wnioski.

W-1749/78/160

Działalność powiatowych związków komunalnych w zakresie popierania rolnictwa a możliwości zastosowania dalszych redukcji wydatków w tym dziale

W związku z ogólną akcją oszczędnościową pragnę wyrazić swój pogląd na możliwości redukcji wydatków, przeznaczanych przez powiatowe związki komunalne na popieranie rolnictwa.

Przed podaniem cyfr, odzwierciedlających wzrost w ostatnich latach wydatków, złożonych na ten cel przez samorząd powiatowy — nie od rzeczy będzie uprzedzenie sobie w zarysach stopniowy rozwój działalności powiatowych związków komunalnych w zakresie popierania rolnictwa na poszczególnych terenach Polski.

Bezpośrednią pracę na tym odcinku działalności samorządowej zapoczątkowały powiaty województwa wołyńskiego. Opierając się w głównej mierze na wzorach dawnych ziemstw, które, m. in., prowadziły również akcję popierania rolnictwa — powiatowe związki komunalne wojew. wołyńskiego przystąpiły do tworzenia całego szeregu urzędów na wsi, jak stacyj czyszczenia nasion, wypożyczalni maszyn i narzędzi rolniczych, punktów kopolacyjnych i t. p., a w zakresie weterynarii — organizowano ambulatorja i lecznice.

Jednocześnie zaangażowano specjalny personel fachowy, utrzymując przynajmniej jednego instruktora rolnego i jednego lekarza weterynarii na powiat. Niektóre związki komunalne, jak np. powiat krzemieniecki, posiadały na swym terenie po kilku instruktorów i lekarzy weterynaryjnych na etacie sejmikowym, którzy prowadzili działalność w poszczególnych rejonach powiatu.

W stosunkowo krótkim czasie rozwój tej bezpośredniej akcji w zakresie popierania rolnictwa daje się zauważyć w pozostałych województwach wschodnich oraz na terenie województw centralnych. W województwach południowych, z różnych względów i przyczyn zapoczątkowanie omawianej pracy ma miejsce dopiero w 1927 r., za wyjątkiem kilku powiatów, gdzie akcja ta już uprzednio była prowadzona.

W województwach zachodnich, wobec istnienia tam izb rolniczych, działalność powiatowych związków komunalnych sprowadza się do przeznaczania nieznacznych subsydjów, udzielanych organizacjom społeczno - rolniczym, względnie izbom na przeprowadzenie specjalnych konkretnych prac.

Inicjatywę powiatowych związków komunalnych, w szczególności, w województwach wschodnich i centralnych, podjętą w kierunku prowadzenia bezpośredniej pracy w dziedzinie popierania rolnictwa — należy tłumaczyć w pierwszym rzędzie wykazywaną wówczas słabą aktywnością na tem polu — organizacyj społeczno - rolniczych oraz brakiem należyście zorganizowanej ogólnej pomocy fachowej dla zniszczonego działaniami wojennymi rolnictwa.

W województwach wschodnich i centralnych istniał w przeważającej mierze kompletny chaos w tej pracy, będący skutkiem toczącej się walki po-

litycznej działających w tym czasie organizacyj rolniczych, co przy nikłym fachowym nadzorczym aparacie państwowym w wydziałach rolnych urzędów wojewódzkich, stwarzało nieodzowną potrzebę jak najrychlejszego zorganizowania agend rolniczych przez samorząd terytorjalny, a w pierwszej linii przez powiatowe związki komunalne.

Działalność powiatowych związków komunalnych w zakresie popierania rolnictwa w pierwszych latach, z braku należytego kierownictwa i planu prac, oczywiście nie mogła dać tych rezultatów, jakich się niewątpliwie spodziewano, a korzyści osiągnięte były dalece niewspółmierne w stosunku do energii i środków w pracę tę włożonych.

W tym stanie rzeczy zaistniała konieczność ujęcia w karby omawianej pracy. Inicjatywę, zmierzającą do uporządkowania prac związków komunalnych, w tej dziedzinie — podjęło Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. W sierpniu 1928 r. został wydany okólnik, normujący zakres działania i formy organizacyjne powiatowych związków komunalnych w dziedzinie popierania rolnictwa. Na podstawie tego zarządzenia okólnikowego zostały powołane do życia specjalne powiatowe komisje rolne, mające na celu skoordynowanie całości prac samorządu terytorjalnego i organizacyj społeczno - rolniczych na tem polu. Zadaniem powiatowych komisji rolnych było i jest przede wszystkim opracowanie szczegółowego planu prac i uzgodnienie go z wspomnianymi organizacjami lokalnymi, a następnie sprawowanie kontroli nad wykonaniem tego planu. Nawiasem stwierdzić należy, iż po intensywnym zapoczątkowaniu i prowadzeniu omawianej akcji — ostatnio daje się zauważyć dość znaczne osłabienie aktywności powiatowych komisji rolnych, nad czem należałoby się corychlej zastanowić i przedsięwziąć odpowiednie środki zaradcze.

Po wydaniu wspomnianego okólnika — Ministerstwo Rolnictwa opracowało w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Reform Rolnych specjalną instrukcję w sprawie wytycznych działalności samorządu terytorjalnego w dziedzinie popierania rolnictwa. Ustalono szereg zasad i wskazówek, które miały być podstawą działalności powiatowych związków komunalnych w tym dziale pracy, przeprowadzając z grubsza rozgraniczenie i podział czynności pomiędzy samorządem terytorjalnym a organizacjami społeczno - rolniczymi.

Dalszem poważnem posunięciem w omawianej działalności powiatowych związków komunalnych i organizacyj rolniczych — było połączenie się tych ostatnich w jedną organizację. Centralny Związek Kółek Rolniczych oraz Centralne Towarzystwo Rolnicze, zespalać się, utworzyły wspólną organizację obecnie istniejącą — Centralne Towarzystwo Organizacji i Kółek Rolniczych. Nowopowstała organizacja, mimo szereg trudności wysuwanych ze stro-

ny podległych mu ogniw organizacyjnych: wojewódzkich i powiatowych, w zasadzie, zdołała w znacznym stopniu złagodzić wzajemne antagonizmy i skierować pracę instrukcyjno - oświatową na bardziej właściwe tory.

Po wydaniu omawianej instrukcji i zespoleniu się organizacyj rolniczych, szereg powiatowych związków komunalnych województw centralnych i wschodnich przystąpił do przekazywania niektórych agend w zakresie popierania rolnictwa — lokalnym organizacjom społeczno - rolniczym, przeznaczając jednocześnie mniejsze lub większe subydja dla tych organizacyj na utrzymanie przejętych agend. Najbardziej charakterystyczną formą współpracy powiatowych związków komunalnych z organizacjami społeczno - rolniczymi — jest obecnie zajmowanie przez agronomów powiatowych, będących na etacie związków komunalnych — funkcji kierowników powiatowych organizacyj rolniczych. Plan pracy wykonywa w zasadzie dana organizacja społeczno - rolnicza, a kierownik jej, który jest zarazem funkcjonariuszem komunalnym — składa sprawozdanie z dokonanych prac przed powiatową komisją rolną.

Podobny system, za nielicznymi wyjątkami, został zastosowany w województwach południowych w porozumieniu z Małopolskiem Towarzystwem Rolniczym.

Jakie wyniki pozwoli osiągnąć ta forma współpracy samorządu terytorjalnego z lokalnymi organizacjami społeczno - rolniczymi — najbliższa przyszłość okaże.

Reasumując, stwierdzić należy, że powiatowe związki komunalne poświęcały w ostatnich latach bardzo wiele uwagi akcji popierania rolnictwa, zdając sobie należycie sprawę, iż dobrobyt wsi naszej uzależniony jest w dużej mierze od dobrze zorganizowanej i prowadzonej gospodarki przez rolników, a wszak pierwszym i naczelnym zadaniem samorządu terytorjalnego jest dążenie do zapewnienia maximum dobrobytu obywatelom, zamieszkałym na terenie działania tegoż samorządu.

W miarę wzrostu zainteresowania powiatowych związków komunalnych sprawą podniesienia kultury rolnej — rosły również wydatki na ten cel przeznaczane. Udział sum wydatkowanych przez powiatowe związki komunalne na popieranie rolnictwa w stosunku do ogólnych wydatków budżetowych, poczynając od roku 1926, wykazuje również stały wzrost. Omawiany stosunek procentowy dla całej Polski wynosił wg. zamknięć rachunkowych pow. zw. kom. zestawionych przez p. Dyr. Strzeleckiego:

w 1926 r.	— 3,4
„ 1927/28 r.	— 4,3
„ 1928/29 r.	— 4,7
„ 1929/30 r.	— 5,5

Należy do tego dodać, że równocześnie wzrastały ogólne kwoty budżetowe powiatowych związków komunalnych, a zatem w sumach absolutnych wzrost wydatków na popieranie rolnictwa był dość znaczny. Po wyeliminowaniu województw zachodnich, gdzie wydatki powiatowych związków komunalnych są stosunkowo dość niskie ze względów już przez nas

wspomnianych — obliczony stosunek procentowy wykaże oczywiście znaczne różnice in plus.

Dla należytego zobrazowania sobie, jak kształtowały się wydatki powiatowych związków komunalnych na akcję popierania rolnictwa — podajemy niżej zamieszczoną tabelę, zestawioną w/g województw (bez Śląska), (patrz str. 292).

Naczelne miejsce co do wysokości udziału procentowego wydatków na popieranie rolnictwa w stosunku do ogólnych wydatków — przypada wojew. łódzkiemu, zaś wojew. pomorskie i poznańskie zajmują końcowe miejsca.

Co do wykazanego w powyższej tabeli stosunku %-go udziału wydatków na popieranie rolnictwa w odniesieniu do ogólnych wydatków budżetowych w wojew. lubelskiem na rok 1931/32 — mamy pewne wątpliwości, co do jego ścisłości — nie posiadamy jednak możliwości w danej chwili sprawdzenia stanu faktycznego. Zdaniem naszym, ten stosunek procentowy jest znacznie niższy, i nie przekracza zapewne 10%.

Sumy preliminowane przez powiatowe związki komunalne na rok 1932/33, w/g prowizorycznych i przybliżonych obliczeń, wykażą dalszą redukcję wydatków na ten cel projektowanych w wysokości prawie 5 milj. zł. Ponieważ znaczna część omawianych wydatków nie wypływa z ustawowych obowiązków samorządu terytorjalnego, przeto istnieje dążność w obecnym gwałtownym pędzie oszczędnościowym do coraz to dalszej kompresji wydatków tej kategorii. Jednakże, biorąc pod uwagę, iż wydatki na popieranie rolnictwa są naogół skromne, i że bądź co bądź, rolnictwo w kraju naszym stanowi podstawę egzystencji przynajmniej dla $\frac{3}{4}$ ludności — należy bardzo poważnie zastanowić się nad skutkami tej mechanicznej naogół redukcji.

Znaczniejsza kompresja stosunkowo niewysokich wydatków samorządu terytorjalnego na popieranie rolnictwa — przyczynić się może do pozbawienia niemal całkowicie opieki fachowej rolnictwa. W obecnym stanie, gdy organizacje społeczno - rolnicze nie posiadają prawie absolutnie środków własnych na prowadzenie akcji w terenie — redukcja samorządowych budżetów rolniczych kryje w sobie wielkie niebezpieczeństwo i pośrednio przyczynić się może do uwstecznienia w dużym stopniu metod gospodarki na wsi — zwłaszcza, że ze strony Państwa pomoc dla organizacyj wojewódzkich i izb rolniczych została katastrofalnie uszczuplona. Wydatki, bowiem, Ministerstwa Rolnictwa na popieranie produkcji i kultury rolnej (subsydja, płace i zasiłki dla szkół, izb i organizacyj rolniczych) wynosiły w poszczególnych latach, jak następuje:

1926/27 r. (9 mies.)	— 18.889.000 zł.
1927/28 r.	— 21.770.000 „
1928/29 r.	— 29.555.000 „
1929/30 r.	— 27.774.000 „
1930/31 r.	— 18.504.000 „
1931/32 r. (9 mies.)	— 6.098.000 „

Do dnia 1-go kwietnia r. b. wydatki ubiegłego roku budżetowego nie przekroczyły 7 milj. zł., zaś preliminarz Ministerstwa Rolnictwa na bieżący rok 1932/33 przewiduje na ten cel zaledwie 6,5 milj. złotych.

Jak z wyżej przedstawionego stanu rzeczy wynika — dalsza akcja popierania rolnictwa musi się oprzeć w głównej mierze o finanse związków komunalnych, bowiem Rząd, zmniejszając dość znacznie wydatki na fachową opiekę rolniczą w tym zakresie — mobilizuje wszelkie możliwe środki na ratowanie rolnictwa z trzęsawiska zadłużenia, uniemożliwiających prowadzenie racjonalnej gospodarki na wsi.

Gdyby jednakże wytworzona sytuacja finansowa związków komunalnych wymagała zastosowania jak najdalszych redukcji wydatków bez względu na ich cel, to wówczas należałoby się zastanowić, jakie wydatki na popieranie rolnictwa, bez znaczniejszej szko-

dy dla dotychczas prowadzonej akcji w tej dziedzinie, możnaby poddać dalszej redukcji.

W tych wypadkach należy brać pod uwagę specjalne warunki lokalne i, nie rozpraszając się, wziąć pod ochronę ten dział w zakresie popierania rolnictwa, który ze względu na wspomniane specyficzne warunki miejscowe, powinien być przynajmniej w dotychczasowym rozmiarze utrzymany.

W następnych artykułach postaramy się wysunąć pewne konkretne wnioski w tym względzie, w wypadku zastosowania ewent. nieuniknionej redukcji omawianych wydatków.

**Wydatki powiatowych związków komunalnych na popieranie rolnictwa
z wykazaniem stosunku procentowego tych wydatków do ogólnych wydatków budżetowych.**

W o j e w ó d z t w a	1928/29	Stos. 0/00	1929/30	Stos. 0/00	1930/31	Preliminarz budż. na r. 1931/32	Stos. 0/00
Centralne:							
1. Białostockie	1.145.000	9,45	1.146.000	9,41	700.000	838.000	9,00
2. Kieleckie	2.168.000	8,32	2.134.000	9,39	2.024.000	2.114.000	10,20
3. Lubelskie	1.476.000	5,72	1.585.000	7,40	1.657.000	1.364.000	14,43
4. Łódzkie	1.666.000	11,04	1.793.000	12,25	1.194.000	1.264.000	10,40
5. Warszawskie	2.081.000	6,10	2.865.000	8,92	2.875.000	2.290.000	9,00
razem	8.536.000	7,55	9.523.000	9,24	8.450.000	7.870.000	± 10 ⁰ / ₀
Wschodnie:							
6. Nowogródzkie	651.000	8,34	816.000	11,03	551.000	613.000	8,00
7. Poleskie	348.000	5,66	435.000	7,67	361.000	363.000	10,60
8. Wileńskie	548.000	9,75	819.000	14,48	332.000	366.000	9,90
9. Wołyńskie	667.000	6,74	682.000	6,68	784.000	680.000	11,80
razem	2.214.000	7,51	2.752.000	9,51	2.028.000	2.022.000	± 10 ⁰ / ₀
Południowe:							
10. Krakowskie	497.000	5,82	788.000	7,27	850.000	853.000	6,35
11. Lwowskie	435.000	4,03	744.000	6,13	685.000	749.000	6,55
12. Stanisławowskie	257.000	4,49	411.000	6,53	323.000	333.000	7,74
13. Tarnopolskie	328.000	4,02	683.000	8,13	500.000	519.000	7,00
razem	1.517.000	4,57	2.626.000	6,97	2.358.000	2.454.000	± 7 ⁰ / ₀
Zachodnie:							
14. Pomorskie	132.000	0,98	177.000	1,17	500.000	455.000	2,50
15. Poznańskie	415.000	1,83	594.000	2,25	200.000	516.000	2,20
razem	577.000	1,52	771.000	1,86	700.000	971.000	± 2,25 ⁰ / ₀
ogółem bez Śląska	12.844.000	6,01	15.672.000	7,42	13.536.000	13.317.000	± 7,59 ⁰ / ₀

U w a g a. Powyższe dane cyfrowe zostały opracowane na podstawie materiału statystycznego Gł. U. St., Min. Spr. Wewn. i Min. Roln.

K. Kohlmann.

Bierne prawo wyborcze do Związku Kas Oszczędności

Związek Kas Oszczędności w Warszawie przystępuje do zmiany swego statutu. Projekt nowego statutu został podany do wiadomości w Nr. 7 „Oszczędności“, organie Związku. Zmiany dotyczą spraw bardzo poważnych. Podkreśla się silnie czynnik reprezentacji lokalnej przez wybór członków Rady nie przez zjazd ogólny, ale przez zjazdy wo-

jewódzkie; kasuje się zupełnie zjazdy ogólne, albo, ściślej mówiąc, odbiera się zjazdom ogólnym wszelkie znaczenie w sprawach organizacyjnych; tworzy się Radę Związku, która ma działać w zastępstwie zjazdu ogólnego; przekształca się zarząd, wprowadzając doń pewne osoby z urzędu (2) i daje się możliwość dokooptowywania (2 osób) fachowców.

Można mieć różne w tej sprawie poglądy, albowiem ten czy inny paragraf mógłby być inaczej sformułowany — trzeba jednak przyznać, że ogólna tendencja reformy jest słuszna i pod względem organizacyjnym zbliża związek kas do typu organizacyjnego związków miast czy powiatów.

Na jeden szczegół chciałbym zwrócić uwagę. Nie spotykaliśmy się bowiem dotychczas z podobnym postawieniem sprawy bodaj nigdzie w Polsce. Dotyczy to biernego prawa wyborczego.

W § 10, ustępie trzecim, powiedziano: „delegatami kas na zebrania wojewódzkie mogą być przez organa kasy wybrani prezesi lub wice-prezesi rad, członkowie zarządów, oraz dyrektorowie kas“.

W § 12 mówiącym o wyborze członków rady znajdujemy też samo: „Bierne prawo wyborcze przysługuje tylko tej osobie, która może być delegowana na zebranie wojewódzkie z głosem decydującym. Utrata prawa wybieralności powoduje jednocześnie utratę członkostwa w Radzie Związku“.

Identycznie postanawia § 19 w stosunku do wybieralnych członków Zarządu. „Członkiem Zarządu Związku lub zastępcą może być wybrana tylko ta osoba, której przysługuje bierne prawo wyborcze do Rady Związku“.

Mamy więc tutaj zdecydowaną wolę ograniczenia możliwości czynnej współpracy we wszelkich organach Związku (zjazdy wojewódzkie, rada, zarząd) tylko do określonych osób — prezesów i wiceprezesów rad kas, członków zarządów kas i dyrektorów kas z wykluczeniem członków rad kas, członków komisji rewizyjnych i członków sejmików czy rad miejskich, jako członków ciał wybierających radę kasy i reprezentujących związek macierzysty, którego zakładem jest kasa oszczędności. Natomiast nadaje statut bierne prawo wyborcze dyrektorom kas, choćby oni nie byli członkami organów kasy (zarządu) a tylko jego urzędnikami.

Czy słusznym jest podobne ograniczenie, do czego ono zmierza? Jego konsekwencją jest możliwość powoływania do organów Związku tylko aktywnych kierowników kas. Jednostki więc nawet z dużym doświadczeniem i znajomością spraw, które z powodu innych zajęć, czy z powodu konieczności ustąpienia miejsca przewodniczących bardziej żądnym władzy, czy wreszcie z powodu przepisu ustawowego, że przewodniczącym i wiceprzewodniczącym Rady może być tylko członek organu stanowiącego związku poręczającego — nie chcą, czy nie mogą być prezesami, lub pozostają zwykłymi członkami rady — nie mogą być wykorzystane w pracach związku. Takie ograniczenie wydaje mi się zupełnie niepotrzebną amputacją. Decydującą sprawą jest kto wybiera. O tem statut mówi dość głucho. Sądzę, że lepiej by było, by wyraźnie postanowiono, że wybór należy do Rady. Rada kasy zaś nie jest ciałem zbyt gromadnym, by można było obawiać się „nierozumu tłumu“. Przypuszczać należy, że najczęściej zdarzać się będzie, że wybranym będzie przewodniczący Rady czy Zarządu, ktoś kto najaktywniej zajmuje się sprawami kasy, ale dlaczego wykluczać statutowo raz na zawsze możliwość powołania zasłużonego i doświadczonego członka rady czy np. przewodniczącego lub członka komisji rewizyjnej. Jeżeli

obserwujemy tworzenie się organów rewizyjnych, to możemy zaobserwować ewolucję w kierunku powoływania doń ludzi poważnych i kompetentnych. Gdy z biegiem lat będzie przybywać nam na doświadczeniu, wielokrotnie zdarzać się będzie, że byli kierownicy zarządów i rad oraz doświadczeni dyrektorzy będą członkami tych komisji. Właśnie ich doświadczenie, ich pewna większa zdolność do uogólniania i beznamiętnego traktowania zjawisk jak gdyby specjalnie predystynują ich do pracy w związku, który skupiać winien nie tylko aktualne doświadczenie poczynione na różnych terytorjach, ale i doświadczenie, jakie powstaje w czasie, a więc u ludzi starszych, którzy niejedno przeżyli. Nie oznacza to, bym propagował wybór tylko starszych. Występuję jedynie przeciw samoograniczeniu liczby osób, z pośród których można wybierać i konkretnie proponuję rozszerzyć prawo bierne wyborcze na wszystkich członków rady kasy i członków komisji rewizyjnych. Rozszerzenie tego prawa na wszystkich członków sejmików czy rad miejskich nie jest potrzebne. Naturalnym terenem, z pośród którego będzie się szukało przedstawicieli kas, są ich organa.

Pewne wątpliwości budzi nadanie praw biernych wyborczych do organów związku dyrektorom kas, którzy nie wchodzi do organów kas. Normalnym zjawiskiem jest, a w przyszłości będzie tembardziej, że dyrektor kasy, czy dyrektorzy większych kas, wchodzi do zarządów. Jeżeli spotykamy się z wypadkami, że dyrektor kasy nie jest członkiem zarządu, wynika to najczęściej z faktu, że dyrektor dany jest nowozaangażowany. Nie jest jeszcze znany na miejscu, nie zdobył sobie zaufania, jest więc tylko technicznym kierownikiem. Kierownictwo kasą i odpowiedzialność za kasę spoczywa na innych osobach, czy bardziej doświadczonych, czy też posiadających zaufanie kasy. Nie przywiązuję do tego postanowienia większej wagi, gdyż jestem przekonany, że chociaż pozostawimy możliwość wyboru dyrektorów, nie będących członkami zarządów, z faktami podobnymi w życiu się nie spotkamy. Naturalnym bowiem warunkiem do odgrywania szerszej roli jest zajęcie odpowiedniej roli na swoim terenie.

Mam także wątpliwość co do słuszności postanowienia o utracie członkostwa Rady Związku czy Zarządu w razie utraty biernego prawa wyborczego. Ktoś, dajmy na to naczelnik Zarządu, zdobył sobie zaufanie na miejscu, został naczelnikiem, następnie przy wyborach na delegata na zjazd wojewódzki rada kasy uznała go za najodpowiedniejszego kandydata. Na zjeździe wojewódzkim większość delegatów uznała jego personalne walory tak dalece, że wybrano go do Rady Związku. Tam pracuje ku zadowoleniu wszystkich, lecz wobec upływu kadencji w swojej Kasie, z powodu konieczności pewnego przegrupowania przechodzi on do Rady Kasy czy do komisji rewizyjnej kasy, a ustępuje z zarządu. Ewentualnie nawet żadnej funkcji w organach kasy nie spełnia. Czy jest jakiś powód racjonalny, by dana jednostka nie mogła pracować do końca kadencji w Radzie Związku; czy jego walory osobiste, doświadczenie, znajomość spraw ustały natychmiast dla tego, że z tego lub innego względu ustąpił sam czy nie został wybrany na aktywne stanowisko

w Kasie. A może właśnie zwolnienie się od codziennych obowiązków da jej większą możność czynniejszego współudziału w pracach Rady czy Zarządu Związku lub jego komisji? Rozumiem, że dana jednostka, jeżeli zupełnie nie należy do jakiegokolwiek organu kasy, nie będzie mogła ponownie być delegowana na zjazd wojewódzki, wybrana do Rady Związku i t. d. Ale dokończyć urzędowania, na które ją powołała wola i zaufanie w swoim czasie potrójnego koła wyborców, ma wszelkie prawo. Tak, sądzę, powinno wyglądać funkcjonowanie aparatu wyborczego, zwłaszcza, jeżeli nam idzie o rzetelną

spokojną pracę, a nie ustawiczne zmiany, które są chorobą, czy wynikiem choroby nerwowej, żądającej przesuwania się ludzi w nerwowym pośpiechu na taśmie naszego życia.

Utracenie członkostwa w jednym jakimś organie nie jest żadnym przestępstwem, ażeby miało powodować automatycznie utracenie praw do członkostwa w innym organie, do którego się weszło nie z tytułu swego urzędowania, ale drogą odrębnych wyborów.

Stary.

W sprawie obniżenia kosztów administracji samorządowej

Hasłem dnia, wobec przeżywanego i wciąż pogłębiającego się kryzysu, zarówno w gospodarce państwowej, tak i publicznej, jest i będzie — jeszcze z pewnością przez pewien okres czasu — szukanie oszczędności.

Do realizacji tego hasła szczególnie gorliwie zabrano się, przy układaniu budżetów samorządowych na rok 1932/33, których wysokość zgodnie z zaleceniami władz nadzorczych nie powinna była przekroczyć 70% sumy budżetu zeszłorocznego.

O ile chodzi o powiatowe związki komunalne, to uzyskanie redukcji budżetu o 30% nie napotykało większych trudności ze względu na znacznie rozbudowaną w okresach poprzednich lat gospodarkę drogową, której fundusze w roku 1932/33, w pierwszą kolej padły ofiarą na ołtarzu oszczędności. Obniżono opłaty i dopłaty drogowe, zmniejszono odpowiednio program robót drogowych i załatwiono się z tem krótko. Właściwy budżet administracyjny w porównaniu do oszczędności w dziale drogowym nie mógł ulec tak znacznej redukcji ze względu na zafiksowanie od paru lat pewnego minimum wydatków w aparacie administracyjnym oraz dziedzinach ustawowo poruczonych do prowadzenia samorządowi powiatowemu.

Nastawienie oszczędnościowe gospodarki w samorządach powiatowych w myśl zaleceń zarówno władz nadzorczych, jak i własnych organów: Związku Powiatów R. P., zjazdów lokalnych i komisji rewizyjnych, datuje się już od roku 1930, od którego notujemy wyraźne pogłębianie się kryzysu gospodarczego. Uzyskanie przeto większych realnych oszczędności bez redukcji poszczególnych agend, a tem samem zwięźenie granic swej gospodarki, we właściwym budżecie administracyjnym w roku 1932/33, było zadaniem dość trudnym. Idąc po linii najmniejszego oporu, związki komunalne przede wszystkim poobniżały wynagrodzenie pracownikom w drodze zmniejszenia lub zupełnego skasowania dodatku komunalnego, i to jest istotna realna oszczędność, wynosząca jednak śmieszna drobnostkę, jeżeli chodzi o wpływ jej na obniżenie obciążenia ludności danymi komunalnymi. Jako konkretny przykład podaję, że obniżenie w Łuckim powiecie dodatku komunalnego do poborów pracowników o 10%, zmniejsza

obciążenie 1 ha. o 2,8 gr., zaś 1 mieszkańca o 5,2 groszy. Natomiast efekt o znaczeniu ujemnym, jakie obniżenie to sprawia na poborach i psychice pracowników jest ogromny i nie stoi w żadnym stosunku proporcjonalnym do uzyskanych przez związek komunalny korzyści.

Będąc zaniepokojony uwagami wybitnego znawcy spraw samorządowych p. Prezesa M. Jaroszyńskiego w sprawie obniżenia kosztów administracji ogólnej (Nr. 15 „Samorządu“), zdaniu którego pilnie się przysłuchują zarówno czynniki miarodajne u góry, jak i działacze samorządowi u dołu, obawiam się, by uwagi te wypowiedziane bardzo ostrożnie, traktowane niewątpliwie przez Szanownego Autora, raczej jako temat do rozważań, nie zostały potraktowane zbyt pochopnie, jako nakaz chwili, podyktowany wynikiem wszechstronnego zbadania sprawy w teorii i praktyce.

Ze swej strony sądzę, że uwagi Szan. Autora o „nieprodukcyjności kosztów administracyjnych“ nie tylko właściwego aparatu administracyjnego, biura zarządu związku komunalnego, — lecz i działów specjalnych, nie zupełnie są słuszne. Samo nawet biuro: sekretarjat, rachuba, inspektorat samorządu gminnego spełnia swą niemałą rolę w całokształcie organizacji gospodarki samorządowej, przyczyniając się do jej usprawnienia i produktywności, pomijając już to, że przecież załatwianie zwykłych, bieżących czynności administracyjnych spowodowanych funkcjonowaniem zarządu związku komunalnego nie można nazwać pracą nieprodukcyjną, bo przecież stanowiącą część pracy ogólnie - społecznej, zapewniającej ład i porządek w reprezentowanej przez się komórce organizmu państwowego. Rozumując w sposób odmienny, musielibyśmy dojść do przekonania, że i cały ogrom aparatu administracyjnego państwowego, utrzymanie którego pochłania sumy miliardowe, jest również tworem nieprodukcyjnym. Wiemy dobrze jednak, że tak nie jest, że nawet z punktu widzenia gospodarczego, wybitnie nieprodukcyjny urzędnik administracyjny, wypełniający dowody osobiste, lub piszący nakazy karne, spełnia w ogólnym układzie organizacji pracy swoją korzystną pracę, zapewniającą ustalony porządek rzeczy i ład wśród obywateli kraju.

Jeżeli zaś chodzi o administrację działów specjalnych, jak drogowy, budowlany, sanitarny, opieki społecznej i t. p. to negacja jej produktywności była by, zdaniem mojem, równoznaczną z negacją wogóle produktywności pracy umysłowej. Bo czy można kwestjonować produktywność pracy, dajmy na to inżyniera drogowego, opracowującego kosztorysy i plany robót, lub architekta, stojącego na straży racjonalnej zabudowy wsi, wreszcie referenta sanitarnego, nadzorującego zakłady lecznicze i sprawującego pieczę nad stanem sanitarnym wsi i miasteczka, lub nawet kierownika zakładu opiekuńczego, wychowującego przyszłe pokolenie na pożytecznych obywateli kraju?

Na dowód swego twierdzenia, że wydatki administracyjne jednak są produkcyjne — przytoczę fakt organizacji pracy w przedsiębiorstwach amerykańskich, — w których na podstawie ścisłych badań i kalkulacji kosztów produkcji, przeprowadzonych w myśl zasad naukowej organizacji pracy, ustalono, że koszta administracji przedsiębiorstw są w proporcjonalnym stosunku do wydajności tych przedsiębiorstw, — to znaczy, że lepiej opłacana administracja daje gwarancje lepszej organizacji pracy, zwiększenia wydajności produkcji i obniżenia ogólnych kosztów handlowych. W przedsiębiorstwach należycie zorganizowanych i dobrze prosperujących, właściwe koszta administracyjne dochodzą do 40% kosztów ogólnych....

Tak jest przy kalkulacji handlowej, której jednak nie możemy stosować do administracji samorządowej, wypełniającej nietylko funkcje gospodarcze — lecz, i to przeważnie, funkcje administracyjne, zlecone przez Państwo. Sądę jednak, że nawet przy zastosowaniu tej kalkulacji procentowy stosunek kosztów administracyjnych w powiatowych samorządach nie wypada tak bardzo niekorzystnie. Określenie jednak tego stosunku niesłusznie, mojem zdaniem, wyprowadza p. Jaroszyński tylko od sumy wydatków zwyczajnych, — eliminując wydatki nadzwyczajne — ponieważ w organizacji pracy samorządu, wyrażającej się w wydatkach nadzwyczajnych, również uczestniczy w znacznej mierze aparat administracyjny sejmiku (przewodniczący, sekretarz, rachuba).

O ile chodzi o koszta administracji gmin wiejskich i mniejszych miast, to wogóle tu zastosowanie jakiegokolwiek normy porównawczej do ogólnych wydatków nie może mieć miejsca, ponieważ w 75% zarządy i biura tych związków komunalnych wykonują czynności urzędowe w zastępstwie organów państwowych.

Uważam wobec tego, że apel p. Jaroszyńskiego o szukaniu oszczędności na kosztach administracji samorządowej, jako kosztach nieprodukcyjnych, stanowiących „malum necessarium“ nie jest słuszny, a nawet mogący przynieść skutki ujemne dla interesów samorządu, jako pracodawcy.

Mamy zanotowane już wypadki ucieczki zdolniejszych pracowników z samorządu z powodu obniżenia wynagrodzenia, które, bądźmy szczerzy, po dostosowaniu go do uposażeń pracowników państwowych, nie było przecież wygórowane i w rzadkich tylko wypadkach zapewniające minimum egzystencji człowieka inteligentnego. Obniżenie dalsze wynagro-

dzeń może zupełnie zniechęcić dopływ jednostek zdolniejszych do pracy w samorządzie, a przecież tu potrzebni są ludzie z inicjatywą, zdolni do pracy twórczej, pracownicy - społecznicy, a nie zwykli urzędnicy dla odrabiania urzędowych kawałków, a obawiam się właśnie, że tylko tacy pozostaną w wypadku dalszej obniżki wynagrodzeń, co zaś zdolniejszego, będzie zmykać przy pierwszej nadarżającej się okazji.

Szukanie dalszych oszczędności w kosztach administracji samorządowej było by właśnie tym „końskim“ lekarstwem dla całości gospodarki samorządowej, o którym mówi p. Jaroszyński w swym artykule, ale wątpię, czy takie lekarstwo komukolwiek może wyjść na zdrowie!

My, polacy, lubimy przesadzać i wpadać z jednej krańcowości w drugą: w okresach pomyślnych nawoływaliśmy do rozbudowy gospodarki, zaciągaliśmy kredyty, podnosiliśmy podatki, oskrzydleni pędem „radosnej twórczości“ — dziś nawołujemy do zaciskania pasa, oszczędności i „końskich“ lekarstw. Oszczędności są zastosowane w stopniu dostatecznym, bo przeciętnie do 30% sumy budżetów zeszłorocznych, czy nie warto tedy na tem poprzestać, nie poddawać się depresji psychicznej, nadewszystko niebezpieczniejszej, bez zastosowania również niebezpiecznej dla organizmów ludzkich medycyny weterynaryjnej.

M. Korwin-Piotrowski.

Sądząc, iż dyskusja nad poruszonem przeze mnie zagadnieniem potoczy się dalej, nie odpowiadam jeszcze merytorycznie na wywody Sz. Autora, na co miast — właśnie w interesie dalszej dyskusji, w której należy unikać nieporozumień — pragnę zwrócić uwagę na następujące okoliczności:

1. Sz. Autor, dowodząc znaczenia aparatu administracyjnego, wyważa, zdaniem mojem, drzwi otwarte. Nikt bowiem tego znaczenia nie neguje. Natomiast niemożna zaprzeczyć, że wszelkie koszta administracyjne nie są bezpośrednio produkcyjne (w artykule swoim podkreśliłem owo słowo „bezpśrednio“, które Sz. Autor w swoich wywodach, cytując moje zdanie, niestety zupełnie pominął). Zawsze tedy powinny być one możliwie — t. j. w granicach racjonalności — najniższe; obniżyć się je powinno, tembardziej, jeżeli obniża się wydatki bezpośrednio produkcyjne (np. na roboty drogowe, akcję zdrowotną i t. d.). Inaczej bowiem wzrośnie ich stosunek do nieprodukcyjności.

2. Mówiąc o konieczności obniżenia kosztów administracji komunalnej, nie miałem bynajmniej na myśli wyłączenie kosztów personalnych. Oszczędności należy, zdaniem mojem, szukać różnemi drogami, zależnie od stosunków w poszczególnych związkach komunalnych, które bynajmniej nie są jednolite. Znaleźć je można, a raczej znaleźć się je, zdaniem mojem, musi, bądź przez a) obniżenie uposażeń wszystkich lub niektórych pracowników (obniżenie stopni służbowych, skasowanie lub zniesienie niektórych dodatków i t. p.), bądź przez b) zmniejszenie liczby pracowników, bądź też przez c) obniżenie wydatków rzeczowych, albo wreszcie — wszystkimi temi środkami łącznie.

M. Jaroszyński.

Sprawy bieżące

PODATEK WOJSKOWY. AKCJA WYMIARU I POBORU w 1932 r.

W związku z wszczętą w roku bieżącym akcją wymiaru i poboru podatku wojskowego na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 24.VIII.1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 89, p. 697), wobec wątpliwości, jakie mogą się nasunąć przy wykonywaniu tego rozporządzenia, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych okólnikiem z dnia 13.IV. b. r. Nr 46, podało szereg w tej sprawie wyjaśnień. Ponieważ część podatku wojskowego (t. zw. podatek zasadniczy) gminy pobierają na rzecz swoją, przeto przytaczamy ten okólnik w całości. Brzmi on, jak następuje:

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24.VIII. 1931 r. o podatku wojskowym § 1 pkt. b i c, nakłada obowiązek opłacania tego podatku na uznanych przy poborze za zdolnych do służby wojskowej w pospolitem ruszeniu z bronią lub bez broni, względnie zupełnie niezdolnych do służby wojskowej.

Analogiczne postanowienia zawierały rozporządzenia Rady Ministrów zdn. 20.I.1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 9, poz. 63) i z dn. 31.III.1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 202) z tem, że to ostatnie obejmowało osoby, które stawały do poboru w roku 1925 i uzyskały kat. C. D. lub E. Podatek wojskowy powinni zatem opłacać mężczyźni zakwalifikowani przez komisje poborowe do jednej z wyszczególnionych kategorii zdrowia, **począwszy od roku 1925 bez względu na to, czy stawiennictwo do poboru nastąpiło we właściwym, czy też spóźnionym czasie oraz bez względu na rocznik.**

Obowiązkowi opłacania podatku wojskowego jednak nie podlegają mężczyźni rocznika 1897 i starszych, powołani do szeregów na skutek mobilizacji. Natomiast podlegają temu obowiązkowi mężczyźni urodzeni w roku 1898 i młodsi, którzy zgłosili się do poboru w roku 1925 i w latach następnych, gdyż normalny pobór tych roczników był zarządzony na podstawie obowiązujących ustaw. (Tymczasowej ustawy z dn. 27.X.1918 r. i ustawy z dn. 23.V.1924 r. w brzmieniu dawnem oraz obecnem).

Wymiar i pobór podatku wojskowego powinien być skutecznie w ścisłym związku z ewidencją i kontrolą ruchu ludności (meldunki i rejestry mieszkańców). Dlatego sporządzone wykazy osób podlegających opodatkowaniu wojskowemu, powinny być sprawdzane przez urzędy gminne w kierunku ustalenia, czy dana gmina jest właściwą do wymierzenia i pobrania podatku od osób objętych wykazem.

Przy ustalaniu tem należy kierować się ściśle postanowieniami art. 12 powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów, według którego do wymiaru i poboru zasadniczego podatku wojskowego są zarządy gmin miejskich lub wiejskich, w których dany płatnik miał miejsce zamieszkania w dniu 15 grudnia roku poprzedzającego rok podatkowy. W razie gdy dany płatnik nie ma wogóle miejsca zamieszkania, o właściwości gmin do wymiaru i poboru zasadniczego podatku wojskowego, decyduje miejsce jego po-

bytu w dniu 15 grudnia roku poprzedzającego rok podatkowy.

Do sporządzenia wykazów osób podlegających podatkowi wojskowemu służyć będą druki, które zamówione zostały centralnie przez Min. Spraw Wewnętrznych i będą Panom Wojewodom przesłane stosownie do zapotrzebowania.

Druki dawnego wzoru z pozostałego zapasu mogą być użytkowane tylko pod warunkiem przystosowania ich do wzoru obowiązującego obecnie.

PODATEK OD KOPALŃ.

Min. Spr. Wewn. wystosowało pismo okólne następującej treści:

Ze względu na zaostrzenie się kryzysu gospodarczego w przemyśle węglowym i naftowym — Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu zaleca związkom komunalnym, uprawnionym do poboru podatku komunalnego od kopalń, aby obniżyły na rok budżetowy 1932/33 stawkę wymienionego podatku z dotychczasowej wysokości 0,75% do wysokości 0,5%.

WYNAGRADZANIE GMIN ZA DORECZANIE WEZWAŃ SĄDOWYCH.

Wskutek zwrócenia się Ministerstwa Spraw Wewnętrznych do Min. Sprawiedliwości w sprawie tej, iż niektóre Sądy Okręgowe nie regulują od kilku lat należności za doręczanie wezwań sądowych w sprawach cywilnych, tłumacząc to brakiem wystarczających kredytów na ten cel, Ministerstwo Sprawiedliwości reskryptem z dnia 11.4.1932 r. Nr. 3226/32 zawiadomiło Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, że należności urzędów gminnych za wykonywanie przez funkcjonariuszów gminnych doręczeń pism sądowych w sprawach cywilnych będą począwszy od 1.4.1932 r. opłacane co miesiąc regularnie — albowiem należności te będą pokrywane z sum tworzących specjalny fundusz doręczeń (D. U. R. P. Nr. 27, poz. 270 § 4 i 5). Z tego funduszu będą w najbliższym czasie opłacone również zaległe należności urzędów gminnych. Odpowiednie zarządzenia otrzymali już prezesi Sądów Okręgowych.

OPLATY STEMPOWE ZA CZYNNOŚCI URZĘDOWE URZĘDÓW GMINNYCH.

W toku urzędowania urzędów gminnych wylania się kwestja, czy urzędy gminne (magistraty), uwierzytelniając (wobec znacznych odległości siedzib sądów i notarjuszy) stronom odpisy dokumentów osobistych winny pobierać za te czynności opłatę stempową w wysokości przewidzianej za takie czynności dla urzędów państwowych w art. 157 ustawy z 1.7.1926 r. (D. U. R. P. Nr. 98 poz. 570).

Zasadniczo moc dowodową na równi z dokumentami oryginalnymi posiadają odpisy tych dokumentów, legalizowane przez notarjusza lub właściwy sąd. W praktyce jednak odpisy dokumentów uwierzytel-

nione przez urzędy gminne w sprawach dotyczących obywatelstwa, dowodów osobistych, w sprawach wojskowych i innych, są tolerowane przez władze administracji ogólnej, ponieważ znaczne odległości siedzio notarjatów i sądów od osiedli miejskich oraz znaczne koszty tych czynności niekiedy uniemożliwiłyby ludności zwłaszcza biedniejszej dostarczenia odpisów dokumentów należycie uwierzytelnionych.

Poruszonego zagadnienia nie rozstrzygają w sposób niewątpliwy przepisy prawne.

Zachodzi również wątpliwość co do pobierania opłat stemplowych przy sporządzaniu w gminach (magistratach), t. zw. „aktów znania“ w wypadku, gdy brak oryginalnych ksiąg metrykalnych z powodu ich zniszczenia lub wywiezienia w czasie działań wojennych.

Dotychczas przy sporządzaniu takich aktów na podstawie zeznań 2-ch świadków, urzędy gminne pobierały niekiedy opłatę stemplową w wysokości 1 zł. w znaczku naklejonym i skasowanym na akcie znania.

Ponieważ odnośne przepisy przewidują opłatę stemplową tylko od wyciągów i istniejących ksiąg metrykalnych i innych świadectw z akt stanu cywilnego, przeto jeden z urzędów wojewódzkich w związku z powyżej wymienionemi wątpliwościami zwrócił się do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z prośbą o wyjaśnienie spornych kwestyj.

W związku z powyższem Min. Spraw Wewnętrz-

nych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu w reskrypcie z dnia 19.4 b. r. Nr. SS. 21/1/2 wyjaśniło co następuje:

Pisma wymienione wyżej nie podlegają opłacie stemplowej.

Co do uwierzytelnienia odpisów art. 157 ustawy z dnia 1.7.1916 r. o opłatach stemplowych (Dz. U. R. P. Nr. 98, poz. 570) wyraźnie stanowi, że opłacie stemplowej podlegają jedynie te poświadczenia zgodności odpisu z oryginałem, które sporządza notariusz lub inny urząd państwowy, z czego oczywiście wynika, że poświadczenia tego rodzaju, sporządzone przez urząd gminny, nie podlegają opłacie stemplowej.

Tak zwane: „akty znania“ podlegają opłacie stemplowej, a mianowicie w myśl art. 139 powołanej ustawy tylko w takim razie, jeżeli podpisy osób, które złożyły oświadczenia potrzebne dla rekonstrukcji zniszczonych lub wywiezionych akt stanu cywilnego, zostały uwierzytelnione notarialnie lub sądownie. Akty znania nie podlegają więc opłacie stemplowej w razie uwierzytelnienia obcych podpisów przez urząd gminny.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wyjaśniło jednocześnie, iż za czynności, o których mowa, mogą być pobierane opłaty administracyjne na rzecz gminy z mocy art. 27 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Z POWIATU LIPNOWSKIEGO (WOJ. WARSZAWSKIE).

Na jednym z ostatnich posiedzeń Wydziału Powiatowego postanowiono zlikwidować Związek Celowy Budowy Szkół, który z uwagi na obecne konjunktury gospodarcze okazał się niecelowy i nawet do pewnego stopnia utrudniał sprawę budowy szkół w powiecie. Przez likwidację bowiem tego Związku poszczególne gminy, dotychczas skrupowane wpłatami z tytułu udziału w Związku i nie mogące na własną rękę prowadzić budowy szkół, uzyskują zwrot wpłaconych udziałów, które zostaną użyte na budowę. W ten sposób sprawa budownictwa szkolnego postąpi znacznie naprzód.

POWIATOWY ZWIĄZEK KOMUNALNY W MAKOWIE-MAZOWIECKIM W SPRAWIE OPŁAT BRUKOWYCH I TARGOWYCH.

Powiatowy związek komunalny w Makowie - Maz., wychodząc z założenia, iż niektóre Zarządy miast pobierają wysokie opłaty przy wjeździe do miast oraz przy wprowadzaniu inwentarza na targowicę postanowił: „Wystąpić do władz z prośbą o zmianę przepisów dotyczących pobierania przez miasta opłat brukowych przy wjazdach do miast i opłat za wjazd zwierząt domowych na targowicę oraz o unormowanie wysokości tych opłat, gdyż są one nadmiernie wysokie i bardzo uciążliwe dla rolników ze względu na ciężki stan materialny, odczuwany szczególnie dotkliwie przez rolnictwo w obecnym kryzysie gospodarczym“.

Z POWIATU MAKOWSKIEGO (WOJ. WARSZAWSKIE).

Powiat makowski, uchwalając plan działalności na polu popierania rolnictwa na rok 1932/33, postanowił mimo nieotrzymania dotacji z Ministerstwa Rolnictwa, prowadzić nadal akcję zalesiania nieużytków, w rozmiarze nie mniejszym niż lat poprzednich.

Powiat posiada w różnych miejscowościach 5 szkółek z sadzonkami sosny, akacji i wikliny. Sadzonki ze szkółek tych wydawane są drobnym rolnikom do zalesiania własnym kosztem nieużytków za opłatą po 1 złoty za tysiąc sztuk.

Program zalesień poza wysianiem i wyprodukowaniem sadzonek na 1933 rok przewiduje również wykończenie kosz-

tem sejmiku powiatowego zalesień na większym obszarze nieużytków w miejscowości Krzyżewo, gdzie w 1931 roku za drzewiono 100 ha nieużytków.

Z POWIATU SKIERNIEWICKIEGO (WOJ. WARSZAWSKIE).

Sejmik powiatu skierniewickiego, doceniając doniosłość zastosowania materiałów ogniotrwałych przy budowach w powiecie i dążąc do rozszerzenia składnicy z materiałami ogniotrwałymi, prowadzonej przez Centralę Handlową Sejmiku Skierniewickiego, postanowił upoważnić Wydział Powiatowy do zaciągnięcia kilkuletniej pożyczki ulgowej w Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych w wysokości 25.000 złotych.

Z pożyczki powyższej udzielane będą materiały ogniotrwałe osobom prywatnym i związkom samorządowym na wznoszenie nowych budowli. Materiały te będą wydawane na spłatę kilku lat według wskazówek i instrukcyj P. Z. U. W.

DROGI SZOSOWE A ROLNICTWO.

Do Powiatowego Zarządu Drogowego w Skierniewicach (woj. warszawskie) zgłosił się jeden z gospodarzy - rolników i złożył dobrowolną ofiarę w sumie 10 zł. na koszt budowy drogi Kamion — Puszcza Marjańska, nadmieniając, że nowowobudowany odcinek tej drogi dał mu wielkie korzyści w gospodarstwie rolnym. Oprócz dogodnego połączenia ze Skierniewicami, miał on możliwość dowiezienia znacznej ilości materiałów budowlanych w jednego konia w 1931 r., co umożliwiło mu odbudowę zabudowań gospodarczych. Chcąc podkreślić wielkie korzyści otrzymywane z nowej drogi szosowej, gospodarz ów postanowił złożyć dobrowolną ofiarę na rzecz dalszej budowy tej drogi.

KURSA OGRODNICZO - PSZCZELARSKIE W POWIECIE ZAWIERCIAŃSKIM (WOJ. KIELECKIE).

Staraniem O. T. O. i K. R. w Zawierciu zorganizowano dwudniowy kurs pszczelniczo - ogrodniczy dla nauczycielstwa szkół powszechnych powiatu zawierciańskiego. Kurs powyższy miał na celu zapoznanie uczestników z obecnym stanem

pszczelarstwa i ogrodnictwa w powiecie, dania mu możności zdobycia potrzebnej w tych dziedzinach wiedzy przez zaznajomienie słuchaczy z historią pszczelarstwa, całoroczną gospodarką pszczelarza w pasiece, z właściwym prowadzeniem ogrodnictwa i warzywnictwa.

Na kurs powyższy uczęszczało 30 słuchaczy — nauczycieli, których zadaniem obecnie ma być inicjatywa w sadzeniu drzewek przydrożnych, zakładaniu sadów, ogródków warzywnych, pasiek i t. p.

BUDOWNICTWO DRÓG NA TERENIE RZECZYPOSPOLITEJ.

W nr. 59 „Wiadomości drogowych“ w artykule inż. M. Nestorowicza ogłoszone zostały dane, dotyczące wydatków drogowych i budowy dróg na terenie całej Rzeczypospolitej, w latach 1924 — 1930. Niektóre z tablic zamieszczonych w powyższym artykule, przytaczamy poniżej:

Długość nowowybudowanych dróg z twardą nawierzchnią.

R o k	Dróg państwowych	Dróg samorządowych	R a z e m
1924	32,84	219,07	251,91
1925	24,56	302,90	327,46
1926	46,02	288,02	334,04
1927	60,45	489,11	549,56
1928	111,52	1,398,58	1,510,10
1929	122,60	1,293,21	1,415,81
1930	61,49	1,114,75	1,176,24
Razem	459,38	5,105,38	5,565,12

Wydatki na budowę dróg (z wyjątkiem dróg gminnych).

R o k	z kredytów państwowych	z kredytów samorządowych	R a z e m
1924	1,051,690	5,164,200	6,215,900
1925	1,304,120	7,501,300	8,805,400
1926	2,178,620	9,090,200	11,268,900
1927	4,762,410	18,902,000	23,664,400
1928	15,627,400	41,578,630	57,206,000
1929	7,691,000	36,419,700	44,110,700
1930	4,599,300	28,604,700	33,204,000
1931*)	2,580,500	18,000,000	20,580,500
Razem	39,795,040	165,260,730	205,055,800

*) wg. preliminarzy budżetowych.

Przeciętny koszt utrzymania 1 klm. dróg bitych wraz ze służbą drogową.

R o k	Na drogach państwowych	Na drogach samorządowych	Przeciętny koszt utrzymania 1 klm. dróg państwowych i samorządowych
1924	1.090	700	840
1925	1.340	1.110	1.190
1926	1.730	1.130	1.320
1927/28	2.340	1.430	1.710
1928/29	2.690	1.860	2.120
1929/30	2.720	1.830	2.100
1930/31	2.060	1.520	1.690
1931/32	+780	—	—

ZADŁUŻENIE DŁUGOTERMINOWE I KRÓTKOTERMINOWE ROLNICTWA.

Według obliczeń Ministerstwa Rolnictwa, zadłużenie rolnicze w Polsce sięga 3.850 milionów złotych, z czego na

kredyt długoterminowy przypada 2.350 milionów, a na kredyt krótkoterminowy 1.500 milionów zł. Dokładna statystyka obejmuje jedynie kredyt instytucji państwowych, samorządowych oraz większych instytucji prywatnych i banków prywatnych. W zakresie pożyczek długoterminowych, suma kredytów, udzielonych przez te instytucje wynosi 1.650 milionów złotych, suma zaś pożyczek w stosunku do osób prywatnych została oceniona na 700 milj. zł.

GMINY POWIATÓW KATOWICKIEGO I ŚWIĘTOCHŁOWICKIEGO (WOJ. ŚLĄSKIE), W SPRAWIE REGULACJI RZĘKI RAWY.

W dniu 12 kwietnia b. r. odbyło się w Katowicach posiedzenie 15-tu gmin powiatów katowickiego i świętochłowickiego, będących członkami Związku Regulacji Rawy. Przedmiotem obrad było rozpatrzenie budżetu Związku oraz możliwość dalszego ponoszenia przez zainteresowane gminy ciężarów związanych z regulacją Rawy. Stwierdzono, że przy najbliższym ponoszeniu składek członkowskich wymierzonych na rok bieżący, tem więcej, że nie zdołały one jeszcze do tej pory uregulować składek z lat poprzednich. Ustalono, że w poszczególnych wypadkach świadczenia tegoroczne na rzecz regulacji Rawy wynoszą 5 — 25% budżetów danych gmin. Z uwagi na bardzo ciężką sytuację finansową tych gmin oraz na to, że potrzebniejsze są świadczenia gmin na opiekę społeczną i na rzecz najbiedniejszej ludności uchwalono domagać się zawieszenia prac nad regulacją Rawy, przejęcia dotychczasowych ciężarów gmin przez Skarb Śląski lub rozpatrzenie moratorium a w końcu nowelizacji ustawy o regulacji Rawy.

Z LWOWSKIEGO WYDZIAŁU WOJEWÓDZKIEGO.

W dniu 8 kwietnia b. r. odbyło się posiedzenie Lwowskiego Wydziału Wojewódzkiego, na którym zatwierdzono przeszło 50 spraw, w tem zatwierdzono 5 budżetów powiatowych związków komunalnych a mianowicie:

jarosławskiego	na globalną kwotę 455.600 zł.
sanockiego	„ „ „ 258.774 „
dobromilskiego	„ „ „ 190.112 „
leskiego	„ „ „ 230.545 „
sokalskiego	„ „ „ 263.857 „

Większej redukcji w stosunku do preliminarzy zgłoszonych przez Wydziały powiatowe, dokonał Wydział Wojewódzki, przy zatwierdzeniu budżetu powiatu jarosławskiego w którym to budżecie skreślono sumę przeszło 100 000 zł.

W stosunku do roku 1930/31 kompresja zatwierdzonych budżetów przedstawia się następująco:

dla powiatu jarosławskiego	o kwotę 414.400 zł., czyli o 47,7%
„ „ sanockiego	„ 181.095 „ „ „ 41,1%
„ „ dobromilskiego	„ 68.286 „ „ „ 26,4%
„ „ leskiego	„ 42.469 „ „ „ 15,2%
„ „ sokalskiego	„ 173.646 „ „ „ 36,3%

Wymienione cyfry świadczą wymownie o najdalej posuniętej oszczędności w gospodarce samorządowej.

Stwierdzić należy, że gospodarka ta w dobie obecnej została ograniczoną do zaspokojenia najkonieczniejszych wydatków, przy równoczesnym obniżeniu obciążenia płatników daninami komunalnymi. Składając preliminarze budżetowe na rok bieżący, poszczególne związki komunalne musiały ustalić stan zaległości czynnych i biernych oraz zaprojektować program spłaty wszelkich zobowiązań tak długo jak też krótkoterminowych.

Niezależnie od skreślań nierealnych dochodów dalsza gospodarka samorządowa w granicach zatwierdzonych budżetów rocznych ma być oparta na preliminarzach miesięcznych, a to celem ścisłego dostosowania wydatków do osiągniętych każdorazowo dochodów.

Zarazem Przewodniczący poinformował Wydział o wynikach starań, podjętych przez czynniki miarodajne celem złagodzenia kryzysu gospodarczego na wsi. Pomoc w tym kierunku wyraża się wyasygnowaniem przez Rząd kwoty prze-

szło 30.000 zł., którą rozdzielono na doraźną pomoc dla ludności przedewszystkiem powiatów podgórszych a nadto z pozostałych z poprzedniej akcji fundusów wyasygnowano kwotę 2.500 zł. dla gminy Ostrów powiatu sokalskiego, dotkniętej w jesieni ubiegłego roku klęską powodzi.

Niezależnie od powyższego poszczególne powiaty zorganizowały we własnym zakresie akcję doraźnej pomocy dla najbiedniejszej ludności wiejskiej, władze zaś centralne asygnowały dla Województwa Lwowskiego kwotę 150.000 zł. jako kredyt na pomoc siewną.

Sprawy gminnych Kas pożyczkowo-oszczędnościowych

Wkłady „potrąceniowe“ i książeczki oszczędnościowe

W gminnych kasach pożyczkowo - oszczędnościowych dosyć często spotkać można niechęć do wydawania wkładom książeczek oszczędnościowych. Badając tę rzecz bliżej, okazuje się, że zazwyczaj chodzi tutaj o wkładców, posiadających t. zw. wkłady potrąceniowe, które w wielu kasach są pobierane od pożyczkobiorców przy wypłacie pożyczek. Czemu się tłómaczy ta niechęć nietrudno zrozumieć, jeżeli weźmie się pod uwagę, jak się pracuje w gminnych kasach pożyczkowo-oszczędnościowych, po otrzymaniu kredytu. W ciągu paru dni wówczas panuje gorączkowa praca, ażeby otrzymane pieniądze jaknajprędzej rozpozyczyc rolnikom i nie przetrzymywać bez oprocentowania w kasie. W związku z udzielaniem poszczególnych pożyczek, członkowie zarządu kasy i rachmistrz mają wiele pracy, gdyż jeżeli nawet uchwały co do przyznania tych pożyczek były powzięte jeszcze przed otrzymaniem pieniędzy, to przy samej wypłacie przecież trzeba sprawdzić te uchwały, wypisać asygnaty i pobrać dokumenty zabezpieczeniowe. Wszystkie te czynności przy wydawaniu kilkudziesięciu pożyczek zajmują razem bardzo wiele czasu, a jeżeli do tego dodać jeszcze wystawienie kilkudziesięciu książeczek oszczędnościowych, odpowiednio wypełnionych, to tylko znacznie przeciąga sprawę załatwienia klientów. A jeżeli jeszcze w dodatku członkowie zarządu i rachmistrz kasy są przeświadczeni, że pobieranie wkładów potrąceniowych jest niecelowe i pobierają je tylko dlatego, że to robią sąsiednie kasy i inne pokrewne instytucje — to wtedy jasnym stanie się, dlaczego panuje niechęć do wydawania książeczek. Bo i pocóż marnować blankiety książeczek, kiedy klient jak tylko przyjdzie spłacić pożyczkę, to poprosi również o zwrot wkładu, jak to się dzieje prawie z reguły.

Zwolennicy gromadzenia tego rodzaju wkładów powiadają, że system ten przyczyni się do przyzwyczajenia ludności do robienia oszczędności i składania ich w instytucjach na to przeznaczonych. Jednak życie samo wskazuje, że celu tego tym sposobem nie osiąga się. Poczucie konieczności robienia oszczędności tkwi w mniejszym lub większym stopniu w każdym człowieku i trzeba tylko je rozwijać, przyzwyczaić zaś ludność do składania oszczędności w instytucji można przedewszystkiem przez pozyskanie jej zaufania. W tym więc kierunku należy pracować przez należyte wywiązywanie się z zadań włożonych na instytucję w stosunku do ludności i czynienie jej możliwie jaknajwiększych udogodnień.

Zamiast przyzwyczajania do składania oszczędności potrącanie wkładów od pożyczek, może mieć nawet wręcz odmienny skutek i w pewnej mierze nawet zaszkodzić akcji gromadzenia oszczędności w instytucjach. Mianowicie każdy pożyczkobiorca, któremu dokonano potrącenia od pożyczki na wkład, bezwzględnie w głębi duszy odczuwa, że mimo wszystko został przez instytucję dającą pożyczkę pokrzywdzony. Bo przecież ten pożyczkobiorca częstokroć zaciąga pożyczkę nie wtedy, gdy mu brakuje gotówki na dokonanie mniej potrzebnych ulepszeń gospodarczych, ale na wydatki niezbędne do dalszego gospodarowania, jak kupno inwentarza żywego, czy martwego, bez którego dalsze istnienie jego gospodarstwa jest nie do pomyślenia. I wtedy to właśnie, gdy on znajduje się w tak ciężkiej sytuacji, otrzymana pożyczka bywa obciążona jeszcze przymusowym potrąceniem na wkład.

Bezwzględnie, że pożyczkobiorca w swej kalkulacji nie bierze pod uwagę, że wkład mu zostanie zwrócony i w danej chwili oblicza tylko, na jaką sumę wystawił weksle i jaką sumę dostał do ręki. A jeżeli w dodatku w świadomości swej uprzytomni on sobie, że za pożyczkę płaci znacznie wyższe oprocentowanie, niż otrzymuje za wkład, to chociaż ta różnica przy kilkunastozłotowym wkładzie stosunkowo nie będzie wielką i będzie stanowiła tylko grosze, to jednak ten fakt będzie odczuwany jako pokrzywdzenie przez instytucję i to instytucję o nastawieniu gospodarczo - społecznym. Taki pożyczkobiorca, napewno, gdy będzie miał wolne pieniądze, postara się je umieścić gdzieindziej, a nie w tej instytucji.

Wiele osób twierdzi, że rolnicy do takich potrąceń po otrzymaniu pożyczek są przyzwyczajeni przez spółdzielnie kredytowe, które, udzielając swym nowym członkom pożyczek, czynią potrącenia na udziały. W spółdzielniach zakładanych w szybkim tempie jest to konieczność życiowa, mająca na celu stworzenie kapitałów własnych, która nawet i tam z teoretycznego punktu widzenia nie ma usprawiedliwienia, bo właściwie członkowie powinni przedtem założyć spółdzielnię i ponieść ofiarę na jej uruchomienie w postaci wpłaty na udziały, a dopiero potem korzystać z jej dobrodziejstw. Gminne kasy zaś nie mają tej konieczności, gdyż posiadają kapitały zakładowe, które gminy wpłaciły z obciążenia mieszkańców gminy, a tem bardziej nie powinny wykorzystywać przyzwyczajenia do tych wpłat, gdyż te wpłaty w spół-

dzielniach mają inny charakter, niż wkłady potrąceniowe.

Obserwując pracę w gminnych kasach, znajdujemy wiele kas, gdzie oprócz potrąceniowych wkładów niema wcale wkładów normalnych oszczędnościowych, albo jest ich bardzo niewiele. Natomiast jest też cały szereg kas, gdzie pozycja normalnych wkładów dobrowolnych sięga kilkudziesięciu, a w kilku wypadkach przekracza sto tysięcy złotych. Pomijając przyczyny terenowe, a przede wszystkim różny stopień zamożności miejscowej ludności, stwierdzić należy z całą stanowczością, że te pierwsze kasy dlatego mają tak nikle rezultaty, że cała ich akcja oszczędnościowa sprowadza się tylko do pobierania

wkładów potrąceniowych, natomiast te inne posiadające wkłady — prowadzą odpowiednią propagandę, a przede wszystkim potrafiły pozyskać zaufanie ludności.

Wracając do sprawy wydawania książeczek oszczędnościowych przy pobieraniu wkładów potrąceniowych, to aczkolwiek jest to duża praca, jednak wykonywać ją należy, a to chociażby z tego względu, że jeżeli komuś zrobiono tę nieprzyjemność, że przymusowo przetrzymuje się potrzebne mu pieniądze, to niechaj jako rekompensatę ma on w ręku choć ten dowód, że mu się te pieniądze należą.

W. L.

Gminne kasy pożyczkowo-oszczędnościowe w pow. Pińczowskim

I. W okresie sprawozdawczym na terenie powiatu Pińczowskiego, było czynnych 8 gminnych kas p. o., a mianowicie: Kazimierza Wielka, Koszyce, Pińczów, Dobiesławice Chroberz, Zagość, Drożejowice i Nagorzany.

II. W ciągu 1931 r. dokonano lustracji w następujących kasach:

a) dnia 10 stycznia r. ub. gminna kasa p. o. w Koszycach,

b) dnia 21 lutego 1931 r., gminna kasa p. o. w Dobiesławicach,

c) dnia 28 września 1931 r., gminna kasa p. o. w Nagorzanych,

d) dnia 30 września 1931 r., gminna kasa p. o. w Kazimierzy Wielkiej,

e) dnia 24 października 1931 r., gminna kasa p. o. w Koszycach,

i f) dnia 28 października 1931 r., gminna kasa p. o., w Dobiesławicach.

III. Analizując wyniki lustracji, stwierdzić należy następujący stan:

a) Pod względem organizacyjno - prawnym: uchwały

o założeniu kas zostały we właściwym czasie przez Wydział Powiatowy zatwierdzone i odpowiednio ogłoszenia o założeniu kas uskutecznione w Dzienniku Wojewódzkim. Skład zarządów odpowiada wymogom statutu. Przy posiedzeniach zarządu nie przestrzega się często wymaganego quorum. Poszczególne zarządy w roku sprawozdawczym odbyły przeciętnie po 8 posiedzeń protokołowanych. Rady gminne wykazują naogół zrozumienie dla interesów kas i współdziałają w ich rozwoju, poświęcając dla nich przeciętnie po 3 posiedzenia w ciągu roku. Istniejące komisje rewizyjne dokonywują periodycznych rewizyj kas, jak również badały sprawozdania i bilanse za 1931 r. Nieomal wszystkie zarządy kas przy rozdzielaniu kredytów wykazują skłonności do faworyzowania poszczególnych jednostek.

IV. Rachunkowość prowadzona jest w/g ustalonych wzorów przez pisarzy gminnych za wynagrodzeniem od 20 do 50 zł. (za wyjątkiem kasy w Koszycach, gdzie wynagrodzenie to wynosi zł. 150) miesięcznie. Rachunkowość prowadzona jest należycie.

V. Rozwój i stan 8 gminnych kas p. o. ilustruje następujące zestawienie, oparte na sprawozdaniach za rok 1931.

R o k	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Ilość kas	2	5	8	8	8	8
Obrotv kas	53.329.—	417.456.—	862.270.—	1.421.077.—	1.543.737.—	1.097.752.—
Kapitał zakładowy	4.880.—	12.656.—	24.629.—	33.742.—	39.452.—	47.896.—
Kapitał własny	114.—	883.—	1.863.—	4.428.—	8.554.—	13.466.—
W k ł a d y:						
a) sumy	—	19.584.—	54.149.—	101.098.—	104.416.—	117.062.—
b) książeczek	—	288	548	1.042	1.185	1.322.—
Wierzyciele (P. B. R.)	12.638.—	96.997.—	157.791.—	185.000.—	125.138.—	64.513.—
Pożyczki udzielone przez kasę	17.350.—	137.756.—	246.380.—	347.811.—	288.925.—	254.610.—
Czysty zysk	352.—	3.895.—	5.368.—	9.442.—	6.052.—	6.747.—

Koszty prowadzenia w 1931 r. wyniosły zł. 6.767,26, a czysty zysk 6.747,54. Na poszczególne kasy wypada:

Kazimierza Wielka	510,74
Koszyce	4.057,13
Pińczów	429,26
Dobiesławice	272,39
Chroberz	416,99
Zagość	421,68
Drożejowice	639,35

Jedynie kasa p. o. w Nagorzanych wykazuje stratę bilansową w sumie zł. 246,64.

Czystą nadwyżkę Rady gminne, zgodnie z § 60 statutu, podzieliły w sposób następujący: do kapitału zakładowego od 30 do 60% . . . . . zł. 3.183,85
do kapitałów specjalnych od 30 do 60% . . . . . „ 2.338,50
na cele społeczne . . . . . „ 213,63
na wynagrodzenie dla zarządu (15%) . . . . . „ 1.011,56
Rok sprawozdawczy nie był oczywiście pomyślnym dla

rozwoju kas, albowiem depresja gospodarcza, tak jak i w każdej dziedzinie, wpłynęła również ujemnie i na kasy p. o. przez to, że:

Kapitał zakładowy: O ile w latach poprzednich w większości wypadków, gminy rok-rocznie podwyższały kapitał zakładowy przez prelimitowanie w budżetach gminnych pewnych sum z nadwyżek budżetowych, względnie uchwalano nawet specjalnie dobrowolne składki — w roku sprawozdawczym miejsca to już nie miało.

Pożyczki: Siła płatnicza ludności stała się wprost katastrofalną, skutkiem czego w ciągu roku uporano się z przymusowym windykowaniem przeterminowanych pożyczek i mimo to na dzień 31 grudnia 1931 r. pożyczek przeterminowanych przeciętnie dla wszystkich kas wypada około 32% sumy bilansowej (najmniej kasa w Pińczowie 12%, najwięcej kasa w Nogorzanach 75%), co oczywiście ujemnie wpłynęło na r-k strat i zysków tak, że kasa w Nogorzanach z tego tytułu wykazuje stratę bilansową. Zaległe pożyczki datują się przeważnie od m-ca października do grudnia.

Wkłady: Ażeby ratować ludność od plagi, jaką jest lichwa prywatna, która szczególnie przy obecnej depresji gospodarczej nęka drobnego rolnika, Wydział powiatowy stara się wpływać na zarządy kas w kierunku gromadzenia oszczędności. Wynik był zadowalający, albowiem w roku sprawozdawczym obrót na r-ku wkładów był następujący:

Suma wkładów na 1.I.1931 r.	zł. 104.516,22
W ciągu roku wpłynęło przeważnie drobnych wkładów	zł. 42.822,22

Razem: zł. 147.338,44

Wycofano wkładów w ciągu roku (w tem 23.000 wycofano wkładów w Koszycach funduszu budowlanego gminy)	zł. 30.275,99
--	---------------

Saldo wkładów zł. 117.042,45

Trudno nie podkreślić ujemnego w tym kierunku wpływu, związanego z niezlikwidowaniem dotąd b. kas pożyczkowo - oszczędnościowych, gdyż ludność, niestety, przy każdej sposobności sprawę tę podkreśla.

Zestawienie świadczy, jak znacznie spadło w roku sprawozdawczym zasilenie kredytem obrotowym przez Państwo w Bank Rolny, co również odbiło się ujemnie na gospodarce kas.

Mimo powyższych ujemnych skutków obecnej konjunktury, stwierdzić należy, że gminne kasy pożyczkowo - oszczędnościowe łatwiej niż inne tego rodzaju instytucje o charakterze społecznym, zdolne są przetrzymać skutki obecnych kryzysu, mając stosunkowo tanią administrację, oraz stały i bezpośredni wpływ i kontakt z pożyczkobiorcami.

Wiadomości zagraniczne

FINANSE KOMUNALNE W NIEMCZECH kształtują się w nowym roku budżetowym bardzo niepomyślnie. Zdaniem dr. Mulerta, prezesa związku miast, który zabrał głos w sprawie finansów komunalnych, występując w imieniu wszystkich centralnych zrzeszeń związków komunalnych (niemiecki związek miast, związek powiatów, związek gmin wiejskich, związek miast Rzeszy Niem.), przyniatająca większość związków komunalnych nie zdoła budżetu w bieżącym roku zrównoważyć. Przyczyną niedoborów budżetowych były i będą przedewszystkiem wydatki na opiekę nad bezrobotnymi, następnie zarządzenia rządu Rzeszy i rządów krajowych, mające na celu zrównoważenie budżetu Rzeszy i krajów związkowych bez oglądania się na ujemny wpływ tych zarządzeń na finanse komunalne, wreszcie malejące wpływy z podatków.

Wydatki na opiekę nad bezrobotnymi pochłaniają obecnie z budżetów związków komunalnych olbrzymie sumy, dochodzące do 93 milionów marek miesięcznie, podczas gdy najwydatniejsze źródła dochodowe komun, t. j. udział w podatku dochodowym i podatku od towarzystw sprawozdawczych (Körperschaftssteuer), dają zaledwie 55 milionów marek miesięcznie. Wpływy z powyższych udziałów jeszcze przed 2 lata przekraczały pięciokrotnie wydatki, ponoszone przez komuny na utrzymywanie bezrobotnych. Związki komunalne wydały w 1931 r. na opiekę nad bezrobotnymi miliard sto milionów marek, otrzymując na ten cel subwencje ze skarbu Rzeszy w wysokości zaledwie 230 milionów marek, a według przypuszczalnych obliczeń wydatki na utrzymywanie bezrobotnych wyniosą w 1932 r. — 1.560 milionów marek. Rząd Rzeszy docenia powagę sytuacji, jaka wytworzyła się w komunach wskutek olbrzymich wydatków na utrzymywanie bezrobotnych, jednakże troska o skarb Rzeszy nie pozwala mu na przyjęcie z pomocą komunom i zmusza go do pozostawienia tej sprawy biegowi wypadków.

Niektóre zarządzenia rządu Rzeszy i krajów przyczyniły się również do pogorszenia sytuacji finansowej komun. Udział związków komunalnych w podatku dochodowym i od towarzystw sprawozdawczych wyniesie przypuszczalnie 520 milionów (w 1931 r. — 1.120 milionów marek), a natomiast udział komun w podatku obrotowym mimo podwyższenia przyniesie prawdopodobnie zaledwie 120 milionów marek. Wskutek obniżenia podatku od piwa, komuny spodziewają się wpływu z tego źródła 50 milionów zamiast 140 milionów w 1931 r., a jako rekompensatę mają otrzymać komuny od Rzeszy tylko 28 milionów. (Rzesza obniżyła państwowy podatek od piwa o 25%, komunalny natomiast o prawie

40%). Ponadto został skasowany komunalny podatek od wód mineralnych, przynoszący około 20 milionów.

Wreszcie wpływy związków komunalnych z podatków realnych zmniejszą się prawdopodobnie o 20%, t. j. o około 145 milionów. Również należy się liczyć z mniejszymi zyskami z przedsiębiorstw i urzędów komunalnych wskutek konieczności obniżenia taryf. Wskutek tych wszystkich czynników należy się liczyć z pogorszeniem wpływów w 1932 r., a według przypuszczalnych obliczeń dochody wszystkich związków komunalnych na terenie Rzeszy zmaleją o 825 milionów marek t. j. o przeszło 20% w porównaniu ze stanem obecnym.

Zrozumiałą jest rzeczą, że związki komunalne domagają się natychmiastowej reformy ustawodawstwa o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia bądź też wydatniejszej pomocy ze Skarbu Rzeszy, w przeciwnym razie będą zmuszone do łatania niedoborów wpływami z powiększonego podatku obywatelskiego (poglówne), który to podatek na okres I-go półrocza został nieco złagodzony.

SYTUACJA FINANSOWA GMIN W AUSTRJI jest bardzo poważna. Znaczna część gmin, zwłaszcza w ośrodkach przemysłowych, znajduje się w przededniu zupełnego bankructwa. W podobnym stanie znajdują się finanse państwowe, co powoduje, że gminy na pomoc ze strony państwa liczyć nie mogą. Przyczyny katastrofalnego stanu finansowego gmin austriackich są mniej więcej wszędzie jednakowe. A więc okres pomyślnej konjunktury, w którym nastąpiły zbyt pochopne i lekkomyślne inwestycje, związane z zaciąganiem kredytów zagranicznych. Gdy tych ostatnich zabrakło, a zaczęte prace bądź ukończone a nierentowne inwestycje wymagały dalszych nakładów lub wydatków na utrzymywanie tych urzędów, gminy zaczęły się początkowo zadłuzać w kasach oszczędności i Raiffeisenowskich, następnie przetrzymywały i zużywały pobierane przez nie podatki państwowe i inne obce fundusze, wreszcie zaczęły zalegać z obsługą zaciągniętych pożyczek. Gospodarując w ten sposób gminy ukrywały rzeczywisty stan swego groźnego położenia aż do ostatnich czasów, wywiązując się całkowicie ze swych ustawowych obowiązków, głównie w dziedzinie szkolnictwa, opieki społecznej i zdrowia publicznego.

Oczywiście, że tego rodzaju gospodarka komun nie mogła pozostać bez ujemnych następstw. Skarb Państwa, nie otrzymując swych podatków od gmin, zatrzymał im należności, przypadające z tytułu udziału w podatkach, pobieranych przez państwo, następnie zaś instytucje kredytowe wy-

mówiły gminom kredyt długoterminowy, a wierzyciele gmin uzyskali w całym szeregu wypadków wykonawcze wyroki sądowe i wkroczyli na drogę egzekucyjną. Niektórym gminom miejskim wskutek niepłacenia należności grozi wstrzymanie dopływu gazu i prądu elektrycznego dla oświetlenia ulic, inne natomiast nie posiadają środków na opędzenie wydatków, związanych z utrzymywaniem szkół. O ile stan finansowy gmin nie poprawi się w najbliższym czasie, gminy będą zmuszone wstrzymać wypłatę zapomóg dla bezrobotnych.

DOCHODY Z PRZEDSIĘBIORSTW KOMUNALNYCH odgrywają w gospodarce niemieckich związków komunalnych dosyć pokaźną rolę. Według danych statystyki finansów Rzeszy, związki komunalne osiągnęły ogółem w roku 1929/30 637 milionów marek czystego zysku ze swoich przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa te należały do 32.343 gmin i do 703 innych związków komunalnych. Na głowę mieszkańca przypadało zatem rocznie czystego zysku: w gminach — 11,73 M., w powiatach — 1,07 M., w prowincjach — 0,18 M., a w wielkich miastach nawet 17,44 M. Zysk na 1930/31 r. szacuje się na 590, a na 1931/32 r. — 555 milionów marek. Spadek rentowności przedsiębiorstw należy tłumaczyć panującymi i stale pogarszającymi się warunkami gospodarczymi oraz obniżeniem taryf.

UPOSAŻENIE PRUSKICH LANDRATÓW. Budżet pruski na 1932 r. przewiduje uposażenie 408 landratów według grupy 2 b (4.400 — 8.400 M. rocznie) oraz 400 marek rocznie dodatku emerytalnego. Tylko 3 landratów otrzymuje uposażenie radców ministerjalnych. Dodatkowe uposażenie ze skarbu państwa przewiduje się tylko dla 9 landratów, a wysokość dodatku waha się w granicach od 7,50 — 3.000 marek rocznie. W budżecie są wyszczególnione również i dodatkowe uposażenia, jakie landraci pobierają z funduszy związków komunalnych lub innych instytucji. Według tych danych 351 landratów pobiera dodatkowe uposażenie w wysokości od 60 — 1.200 marek rocznie za pełnienie funkcji bądź dyrektorów towarzystw ubezpieczeniowych od ognia, bądź członków rad nadzorczych przedsiębiorstw, w których powiaty są zaangażowane, 22 landratów otrzymuje dodatki od 80 — 1.800 marek rocznie jako kierownicy spółek wodnych, związków międzykomunalnych i t. d., 6 landratów — jako kierownicy lub doradcy central żyrowych, kas komunalnych i towarzystw ubezpieczeniowych, 9 landratów — jako kuratorzy fundacji (od 22 — 1.800 marek rocznie), 3 landratów — jako komisarze państwowi izraelskich gmin wyznaniowych (329 — 360 marek rocznie), 1 landrat — jako kierownik biura (sekretarz) Wydziału Powiatowego (1.400 marek rocznie), 3 landratów — jako przewodniczący komisji egzaminacyjnej dla średnich urzędników komunalnych, bądź jako przewodniczący zarządu wyższej szkoły rolniczej, bądź jako przewodniczący urzędu szacunkowego (75 — 300 marek rocznie).

Ponadto landraci otrzymują ogółem 1.608.820 M. tytułem zwrotu wydatków służbowych, na jednego przypada zatem około 4.000 M., dalej tytułem zwrotu kosztów podróży ogółem 746.180 M. (około 2.000 M. na jednego).

SPRAWĘ KOLONIJ I OSIEDLI PODMIEJSKICH DLA BEZROBOTNYCH w Niemczech, poruszaliśmy już w po-

przednich numerach „Samorządu“. Miasta i miasteczka w Niemczech, zwłaszcza w ośrodkach przemysłowych, zmuszone do utrzymywania licznej rzeszy bezrobotnych, zaczęły poszukiwać dróg wyjścia, któreby pozwoliły na zmniejszenie wydatków na cele bądź co bądź nieproduktywne. Ponieważ pewne kategorie bezrobotnych pobierały zasiłki z tytułu zabezpieczenia na wypadek bezrobocia, inni zaś otrzymywali wsparcia z tytułu opieki kryzysowej, zarządy miast, nie mogąc wszystkich zatrudnić przy robotach publicznych, postanowiły zapewnić bezrobotnym, mającym stać się w przyszłości ciężarem opieki społecznej, przynajmniej własny dach nad głową i częściowe utrzymanie z niedużej przestrzeni gruntu, którą przeznaczano im pod budowę własnego domu i uprawę. Pożyczek i gruntów udzielały komuny z własnych funduszy. Nieco później sprawę tę ujęły w swe ręce czynniki rządowe, wydając odnośnie przepisy, dotyczące akcji osadzenia bezrobotnych na kolonjach podmiejskich. W uzupełnieniu tych zarządzeń ukazał się obecnie okólnik ministrów spraw wewnętrznych, finansów i opieki społecznej, w którym podano warunki, na jakich gminy i związki komunalne mogą zaciągać z funduszy państwowych pożyczki na cele osadnictwa podmiejskiego. Ponieważ akcję tę mogą prowadzić również i instytucje społeczne, zatem instytucje te mogą również otrzymać na ten cel pożyczki, o ile gwarancji udzieli zainteresowany związek komunalny. Akcja budowy osiedli podmiejskich, początkowo znikoma, zaczęła się w ostatnich czasach coraz bardziej wzmacniać, pobudowano tysiące kolonij (z funduszy Rzeszy przyznano dotychczas pożyczki dla 16.000 kolonij), gdy tymczasem związek dla ochrony wspólnych interesów gospodarczych w Nadrenji i w Westfalji (Verein zur Wahrung der gemeinsamen wirtschaftlichen Interessen im Rheinland und in Westfalen) wystąpił z memorjałem do kanclerza Rzeszy, wskazując na błędy tego rodzaju poczynił z punktu widzenia gospodarczego. Zdaniem związku bezrobotnych tych nie należy osiedlać w okolicach podmiejskich uprzemysłowionych części kraju, gdyż wskutek zaszłych zmian w systemie produkcji bezrobotni ci nie znajdują już prawdopodobnie zajęcia w przemyśle. Należy ich zatem przesiedlić na środkowe i wschodnie części Rzeszy, gdzie można nadzielić im ziemię i zapewnić im środki do utrzymania. Związek nadmienia przytem, że w akcji kolonizacji rolnej należy już zerwać z indywidualnymi warsztatami pracy, jako niezdolnymi do życia w obecnych warunkach, natomiast należy przystąpić do zakładania wspólnot w zamkniętych osadach, gdyż tylko ta forma osadnictwa rolnego ma widoki rozwoju w przyszłości. Kolonie podmiejskie mają rację bytu, ale tylko dla zatrudnionych w przemyśle robotników, którzy po skończonej pracy wracają do domu i wolny czas poświęcają uprawie niewielkiego kawałka ziemi.

Należy przystąpić niezwłocznie do intensywniejszego osadnictwa rolnego, niż dotychczas, a względy natury finansowej nie stoją na przeszkodzie, gdyż przez osadzenie na roli rocznie około 40.000 osadników — z rodzinami przeszło 100.000 osób, — osiągnąć można znaczne oszczędności w wydatkach na budownictwo w miastach i na zasiłki dla bezrobotnych, przeznaczając je na cele osadnictwa. Tego rodzaju akcja jest, zdaniem związku, celowa zarówno ze względów gospodarczych, jak ludnościowych i politycznych.

Fr. B.

DO

PRENUMERATORÓW TYGODNIKA „Samorząd” i ODBIORCÓW Sam. Inst. Wyd.

Zwracamy się tą drogą do PP. Prenumeratorów i Odbiorców naszych wydawnictw i druków z prośbą, ażeby przy przysłaniu należności za prenumeratę, wydawnictwa lub druki wyszczególniali na odwrocie blankietu P. K. ( ) lub przekazu pocztowego, za co daną należność wpłacają.

Nadto prosimy WYDZIAŁY POWIATOWE, które zamawiają u nas wydawnictwa i druki następnie wydawnictwa te rozysyłają do gmin, położonych na swym terenie a należność za druki i wydawnictwa gminy przysyłają bezpośrednio do nas, — ażeby zakomunikowały gminom, by przy przysłaniu należności powoływały się na odnośny Nr. rachunku Samorządowego Instytutu Wydawniczego.

SAMORZĄDOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

Wiadomości gospodarcze

KURSY WALUT.

(notowane na giełdzie warszawskiej w dn. 26. IV. 1932)

1 dol. St. Zjedn. — 8.92 zł. — 8.88 zł.
 100 frank. szwajc. — 173.68 — 172.82 zł.
 1 funt. szterl. — 32.81 — 32.49 zł.
 100 frank franc. — 35.01 zł. — 35.19 zł.

PAPIERY PROCENTOWE.

(notowane na giełdzie warszawskiej w dniu 26. IV. 1932 r.)

4 proc. pożyczka inwestycyjna 92.00 zł. 3 proc. pożycz. państw. budow. 38.35, zł. 4 proc. państwowa pożycz. premjowa dolarowa zł. 49.50, 8 proc. Listy Zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego 94 zł. (w złotych w zlocie = 161.68 zł. obieg.). 8 proc. obligacje Banku Gospodar. Krajowego 94 zł. w zł. w zlocie = 161.68 złotych obieg.) 7 proc. Listy Zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego 83.25 zł. 7 proc. obligacje Banku Gospod. Krajow. 83.25 zł. 8 proc. Listy zastawne Banku Rolnego 94.00 (w złotych w zlocie = 161.68 złotych obiegowym). 7 proc. Listy Zastawne Bank Roln. 83.25 zł. 4½ proc. Listy Zastawne Ziemskie—38.50 zł. 8% obligacje Polskiego Banku Komunalnego III i IV em. — 93 zł.

4½% Listy Zastawne m. Warszawy 40.00 zł. 8 proc. Listy Zastawne m. Warszawy 61.00. 8 proc. Listy Z. m. Piotrkowa 55.00 8% Listy Zastawne m. Łodzi 60.75 zł., 8 proc. Listy Z. m. Lublina 53.50. 8 proc. Listy Z. m. Częstochowy 55.60. 8% L. Z. m. Kielc 52.00
 Akcje Banku Polskiego 78.00 zł.

CENY ZBOŻA.

(Ceny za 100 kg franko stacja załadowania)

W dn. 26. IV. 1932 r. Warszawa:

Zyto 29 — 28.75 zł.
 Pszenica 32 — 31 zł.
 Jęczmień 26.00 — 24.00 zł.
 Owies 27 — 25 zł.

NABIAŁ.

(W dniu 13. IV. 1932 r. Warszawa)

Mleko niezbiernane: Cena za 1 litr. mleka w hurcie 0.19 zł.
 Masło: za 1 kg. w hurcie: wyborowe luksusowe 3.40 zł., mleczarskie deserowe II gat. 2.80 zł., mleczarskie solone 3.20 zł., oselkowe 2.40 zł.
 Ceny masła w detalu rozumieją się o 15 % więcej cen hurtowych
 Jaja świeże za sztukę 0.10 zł.

Poradnik samorządowy

1. Pytanie: pomocnik pisarza gminnego zapytuje:

czy pracownik komunalny, który otrzymał trzymiesięczne wypowiedzenie, kończące się 31 kwietnia b. r., a z dn. 5.IV.1932 r. został powołany do odsłużenia czynnej służby wojskowej, ma prawo do uposażenia za m. kwiecień.

Odpowiedź: w myśl art. 39 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 16.III.1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 35 p. 323) ma to prawo, lecz po powołaniu do wojska wejdzie tu w zastosowanie przepis pkt. 5 art. 25 tegoż rozporządzenia, który stanowi, że powołanie do wojska stanowi o rozwiązaniu umowy z dniem powołania, o ile chodzi tu o odbycie normalnej służby wojskowej. Wobec powyższego pracownik ten ma prawo do uposażenia jedynie do dn. 5 kwietnia b. r.

2. Pytanie: magistrat m. Ratna, pow. Kowelskiego zapytuje:

czy za doręczenie członkom Kasy Chorej list płatniczych nadsyłanych przez Kasę Chorych należy się odszkodowanie w myśl rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18.XI.1930 r. Dz. U. Nr. 93 poz. 719).

Odpowiedź: odszkodowanie takie się nie należy, bowiem wzmiankowane rozporz. Min. Spraw Wewn. zostało wydane na podstawie postanowień art. 23 i 105 rozporz. Prezydenta Rzplitej z dnia 22.III.1928 r. (D. U. R. P. Nr. 36 p. 341), a przepisy tego rozporządzenia w myśl jego art. 116-go nie mają zastosowania do działalności Kas Chorych, a więc i rozporz. Min. Spr. Wewn. nie dotyczy korespondencji Kas Chorych. Art. 78 ustawy z dnia 19.V.1920 r. (D. U. R. P. Nr. 44 poz. 272) nie nakłada na gminy wyraźnego obowiązku doręczania list płatniczych Kas Cho-

rych, lecz również i nic nie stanowi o płatności tej „pomocy“.

3. Pytanie: urząd gminy Ryki powiatu garwońskiego zapytuje:

czy może celem pokrycia zaległych danin komunalnych i państwowych wydzierżawić przymusowo grunta orne podatnika.

Odpowiedź: odnośnie danin komunalnych obowiązują tu te same przepisy co i w stosunku do podatków skarbowych, a to na podstawie art. 55 ustawy z dnia 11.VIII.1923 r. (O. U. R. P. Nr. 94 p. 747). Obowiązująca w tym przedmiocie jest instrukcja Ministra Skarbu z dnia 17.V.1926 r. (Dz. Urzęd. Min. Skarbu Nr. 15 p. 168), która w § 44 cytuje przepisy prawne, na mocy których można przeprowadzać egzekucję na majątku nieruchomym i jego dochodach. Wypuszczenie w dzierżawę jest możliwe jedynie z upoważnienia Izby Skarbowej.

4. Pytanie: gminna kasa pożyczkowo - oszczędnościowa w Lubitowie powiatu Kowelskiego zapytuje: czy radny gminy może zajmować płatne stanowisko rachmistrza gminnej kasy pożyczkowo - oszczędnościowej.

Odpowiedź: jedyną przeszkodą w tej dziedzinie może być przepis art. 21 rozporz. Kom. Gen. Ziem Wsch. z dnia 26.IX.1919 r. o samorządzie gminnym (Dz. Urzęd. Z. C. Z. W. Nr. 21 poz. 215), który jednak zabrania radnym jedynie zajmowania płatnej posady w zarządzie gminy, t. zn. w biurze urzędu gminnego. Gminna kasa pożyczkowo - oszczędnościowa. natomiast nie jest jakimś zakładem, czy przedsiębiorstwem gminnym i zajmowanie stanowiska rachmistrza tej kasy nie jest równoznaczne z zajmowaniem płatnej posady w zarządzie gminy, albowiem gminna kasa pożycz-

oszczędn. w myśl § 2 rozporząd. Prezydenta Rzplitej z dnia 30.XII.1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 118 p. 1069) posiada własną osobowość prawną, niezależną od osobowości gminy wiejskiej (p. art. 2 wyżej cytowanego rozporz. Kom. G. Z. W. z dnia 26.IX.1919 r.).

5. Pytanie: urząd gminy miorskiej zapytuje:

1) komu należy się opłata za doręczanie wezwań i innych pism sądowych w sprawach karnych przewidziana rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1929 roku (Dz. Ust. R. P. Nr. 47, poz. 391) jeżeli te wezwania i pisma doręcza gmina,

2) kto ma pokrywać koszta żywienia osób odbywających karę aresztu przy areszcie gminnym osadzonych na mocy tytułów wykonawczych wydanych przez Sąd w sprawach karnych i zleconych gminie do wykonania z urzędu.

Odpowiedź: 1) doręczania pism w sprawach karnych dokonywa gmina bezpłatnie, gdyż obowiązujące ustawodawstwo nie zna żadnych przepisów, któreby określały odszkodowanie gminy za te czynności. Opłaty za doręczanie wpływają do Skarbu Państwa (p. art. 558 i n. Ustawy postępowania karnego, ogłoszonej w Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 313).

2) koszta żywienia tych osób pokrywa często i zaliczkowo Skarb państwa, a to stosownie do art. 552 ust. postęp. karnego i § 5 w związku z § 6 rozporządzenia Min. Sprawiedl. z dnia 25.VI.1929 r. (D. U. R. P. Nr. 47, p. 393). Wysokość stawki określona jest rozporz. Min. Sprawiedl. z dnia 7 maja 1930 r. (D. U. R. P. Nr. 36 p. 310) na 75 groszy dziennie od osoby.

6. Pytanie: urząd gminy Naramice pow. wileńskiego zapytuje:

1) kto obowiązany jest do zwrotu gminie tut. kosztów kuracyjnych zastępczo uregulowanych za mężczyznę, który był wysłany do Szpitala Pow. przez Komisję Poborową w Wieluniu, w czasie poboru ogólnego,

2) co należy czynić, gdy płatnik nie ma żadnego majątku nieruchomego, a dwie licytacje ruchomości nie doszły do skutku,

3) czy egzekwujący może nabywać z licytacji przez siebie przeprowadzanych przedmioty licytowane,

4) gdzie odwołać się od decyzji inspektora szkolnego, zajmującej dodatki komunalne na zapłacenie nauczycielom dodatku mieszkaniowego.

Odpowiedź: 1) o ile poborowy został odesłany do szpitala z powodu niemożliwości natychmiastowego stwierdzenia jego zdolności do służby wojskowej — to koszta te pokrywa budżet Min. Spraw Wojsk. (art. 41 ust. 1 i art. 67 ustawy o p. ob. sł. wojsk. — Dz. U. R. P. Nr. 46 r. 1928, poz. 458) o ile nie zachodzi wypadek z art. 42 tej ustawy — płaci sam poborowy, lub wypadek z art. 41 ust. ostatni — gdyż wtedy płaci się koszta na zasadach ogólnych, a więc czasem i gmina,

2) ma tu zastosowanie przepis § 44 instrukcji Min. Skarbu z dnia 17 maja 1926 r. (Dz. Urzęd. M. Skarbu Nr. 15, p. 168), a w szczególności art. 1063 — 1065 ustawy postęp. cyw. sąd. z r. 1864,

3) ograniczenie, o ile może kogokolwiek dotyczyć to jedynie osobę, która bezpośrednio przeprowadza egzekucję, a nie wszystkich pracowników gminy. Jednak i osoba egzekwująca może brać udział w licytacji na zasadzie ogólnej (p. art. 1051 u. p. s. c. z r. 1864),

4) od zarządzenia inspektora szkolnego należy odwołać się do Kuratorjum Okręgu Szkolnego, a niezależnie od tego wskazaniem byłoby odpis tego odwołania przesłać Wydziałowi Powiatowemu, jako bezpośredniej władzy nadzorczej z prośbą o poparcie.

7. Pytanie: urząd gminy Biała pow. plockiego zapytuje, kto i na jakiej podstawie obowiązany jest ponosić koszta leczenia w następującym wypadku.

Kuracjuszka przed kilku latami uciekła samowolnie z domu ojca swego przebywając w różnych miejscowościach, uprawia nierząd.

W ostatnim 3-leciu przed odejściem do szpitala, kuracjuszka stale zamieszkiwała na terenie m. Plocka i tam winna nabyć prawo do trwałej opieki. Magistrat m. Plocka kosztów opłacać nie chce, opierając na tem, że ojciec kuracjuszki na terenie gminy tutejszej posiada kilkunastomorgowe gospodarstwo i ten obowiązany jest prawnie ponosić koszta za córkę, a również motywując tem, że kuracjuszka na terenie m. Plocka nie była meldowaną, mimo, że tam zamieszkuje.

Odpowiedź: w powyższej sprawie należy przede wszystkim orzec o możliwości, wzgl. niemożności pokrycia kosztów leczenia przez ojca chorej na podstawie § 13 i 14 rozporz. Min. Spr. Wewn. z dnia 9.IX.1927 r. (D. U. R. P. Nr. 99, p. 861) w brzmieniu zmienionem rozporządzeniem z dnia 14.II.1931 r. (D. U. R. P. Nr. 29, poz. 196). Orzeka o tem w I instancji gmina Biała, a w II — starosta powiatowy. Po ustaleniu ubóstwa ojca — należy rozstrzygnąć, kto jest zobowiązany do opłacenia tych kosztów leczenia: z § 3 wyżej cytowanego rozporz. M. S. W. wynika, że meldowanie nie jest rzeczą istotną, a sam fakt pobytu zupełnie miarodajny, czyli, że koszta te winna pokryć gmina m. Plocka. W wypadku, gdyby starosta powiatowy orzekł inaczej, gmina posiada prawo wniesienia odwołania do wojewody (p. okólnik Nr. 194 Min. Spraw Wewn. z dnia 9.XI.1931 r. cz. III, pkt. A.).

8. Pytanie: urząd gminy Szczytniki pow. stopnickiego zapytuje, kto ponosi koszta leczenia za 6-letnie dziecko ubogiej mieszkanki tej gminy, która to ostatnia nie mieszkała w gminie ostatnio 1¹/₂ roku.

Odpowiedź: Miarodajne jest tu postanowienie § 5 rozporz. Min. Spr. Wewn. z dnia 9.IX.1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 99, p. 861) z którego wynika, że dziecko do 16 lat nabywa prawo do uzyskania stałego miejsca zamieszkania dla celów pokryw. kosztów lecz., w tej gminie, gdzie mieszka stale matka, w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia 29.III.1926 r. (D. U. R. P. Nr. 36, p. 214) i § 3 rozporz. M. S. W. z dnia 9.IX.1927 r.

H. i P.

SAMORZĄDOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

SP. Z O. O. W WARSZAWIE

P O L E C A

WYDAWNICTWA BIBLIOTEKI SAMORZĄDOWEJ I KOMISY:

	Cena		Cena
1. Prof. A. Pragier: „Zarys skarbowości komunalnej“. Część I-sza i II-ga, dwa tomy, razem..	zł. 4.—	27. Kalendarz Samorządowy (siedem tomów)	
2. Inż. M. Nestorowicz: (Dyrektor Dep. Drogowego) „Sprawa drogowa w Polsce“	„ 1.20	Na r. 1926	„ 1.—
3. Inż. M. Nestorowicz: (Dyrektor Dep. Drogowego) „Zbiór Ustaw i Rozporządzeń Drogowych“ tom I i II	„ 14.—	Na r. 1927	„ 2.—
4. „Zbiór Ustaw i Rozporządzeń Drogowych“ t. III	„ 14.—	Na r. 1928	„ 2.—
5. „Zbiór Ustaw i Rozporządzeń Drogowych“ t. IV	„ 25.—	Na r. 1929	„ 2.—
6. „Zbiór Ustaw i Rozporządzeń Drogowych“ t. V	„ 18.—	Na r. 1930	„ 3.—
7. „Działalność pow. związ. komun. w dziedzinie zdrowia publicznego“	„ 0.50	Na r. 1931	„ 5.—
8. „Sadownictwo w Samorządzie Powiatowym“..	„ 0.50	Na r. 1932	„ 7.—
9. A. Bogusławski: „Samorząd w ubiegłym dziesięcioleciu“	„ 0.50	28. „Działalność Sejmiku Skierniewickiego. Osiem lat pracy“	„ 2.—
10. Skorowidz banków państw. i akcyjnych, Kas Oszczędności, Spółdzielni Kredytowych Rzplitej Polskiej“ nowe wydanie w oprac. Stef. Stan. Kwiatkowskiego	„ 7.—	29. „Sejmikowe komisje rewizyjne (wzory, regul.)“	„ 0.50
11. „Z zagadnień samorządu“	„ 2.—	30. S. Gliszczynski: „Instrukcja Biurowa dla urzędników gmin wewn. organ. gminy w b. zab. rosyjskim“	„ 1.—
12. Inż. Józef Ćwikiel: „Znaki Drogowe“	„ 3.20	31. K. Windakiewicz: „Prawo o związk. międzykomunalnych“	„ 5.—
13. Dr. M. Jaroszyński: „Samorząd terytorjalny w Polsce“	„ 1.50	32. Inż. A. Zaleski: „Drzewa przy drogach“	„ 3.—
14. Dr. M. Jaroszyński: „Gospodarka gmin wiejskich na tle stanu finansów gminnych“ — oraz „Znaczenie opłat drogowych“ (w jednym tomie)	„ 3.—	33. „Zagadnienie organizacji oszczędności“. (Zbiór referatów, wygłosz. na zjeździe Delegatów K. K. O. 1929 r.), cz. I	„ 5.—
15. J. Bek: „Działalność Rady Powiatowej w Limanowie na polu popierania sadownictwa“	„ 1.50	34. „Zagadnienie organizacji oszczędności“, cz. II	„ 2.50
16. St. Pachnowski: „Przepisy budżetowe dla związków komunalnych“ (obowiązująca instrukcja budżetowa, wzory, wyjaśnienia). Wyczerpane, nowe wyd. w oprac.		35. Polak Tadeusz: „Pomoc kredytowa“	„ 2.75
17. Z. Pietkiewicz: „Gospodarka miast polskich“ ..	„ 5.—	36. Inż. W. Marzec: „Administracja i organizacja robót“	„ 12.—
18. Projekt organizacji prac statystycznych w powiatowych związkach komunalnych. (Odbitka z kwartalnika Statystycznego G. U. S.)	„ 2.50	37. Smerek: „Banki Komunalne w Polsce“	„ 2.50
19. St. Podwiński: „Bibliografia literatury polskiej o samorządzie terytorjalnym“	„ 3.—	38. B. Markowski: „Z dziejów gospodarki miejskiej w Kielcach“	„ 2.50
20. St. Podwiński: „Ustrój samorządu powiatowego na terenie b. zaboru rosyjskiego“	„ 2.—	39. Achilles Rosenkranz: „Opłaty stemplowe, wiążące się z działalnością K. K. O.“	„ 2.—
21. St. Podwiński: Tabelaaryczne zestawienie organizacji sam. terytorj.	„ 1.20	40. S. Woyzbun: „Historja bankowości“	„ 2.—
22. St. Podwiński: Wskazówki dla inspektorów samorządu gminnego	„ 3.—	41. M. Turskiego i T. Wolframa: „Polska Tabela Procentowa“ w oprawie	„ 10.—
23. St. Tomaszewicz: „Zarys zasad naukowej org. pracy“	„ 6.—	42. Dr. K. Windakiewicz: „Komunalne Kasy Oszczędności w Rzplitej Polskiej“ — za 1 egz.	„ 5.—
24. Kowalczewski: „Stan mieszkań służby folwarcznej“	„ 1.50	43. A. K. Czyżowski: „Szara Książeczka“ za 1 egz.	„ 1.20
25. Inż. Z. Rudolf: „Podstawowe zagadnienia zdrowotne wsi i miasteczek“	„ 3.50	44. K. Kühn: „Zarys programu i metod pracy samorządu ziemskiego“	„ 5.—
26. Pamiętnik Zjazdu Przedstawicieli Sejmików Powiatowych		45. J. Długokęcki: „Jak zakładać i prowadzić szkolne kasy oszczędności“	„ 1.20
w roku 1925	„ 1.—	46. B. Brodowski: „Rejestry mieszkańców i meldunki w Polsce“	„ 6.50
w roku 1926	„ 2.—	47. K. Tokarski: „Wskazówki dla meldujących się“	„ 0.60
w roku 1927	„ 2.—	48. A. Szczepański: „Ankieta rejestracyjna ludności“	„ 0.30
		49. B. Bagiński: „Meljoracja w pow. Chełmskim“	„ 5.—
		50. S. Maltze i W. Feist: „Wskazówki dla urzędów gminnych o prowadzeniu ewidencji koni“	„ 3.—
		51. J. Roziecki: „Podręcznik dla K. K. O.“	„ 12.—
		52. K. Prökl: „O zakładach leczniczych“	„ 6.—
		53. Dr. E. Wisenberg: „Koszty leczenia w szpitalach b. zab. rosyjskiego“	„ 6.—
		54. Fr. Sedlaczek: „Bibliografia dotycząca działalności samorządu w zakresie oświaty pozaszkolnej (1905 do 1.IV.1930)	„ 2.—
		55. S. Woyzbun: „Giełda, przeszłość, organizacja obecna, obroty i t. d.“	„ 8.50

U w a g a: przyjmujemy wszelkie zamówienia na książki i czasopisma.

Przyjmujemy zamówienia na pomoce biurowe i materiały piśmienne.

Zamówienia kierować:

SAMORZĄDOWY INSTYTUT WYDAWNICZY Sp. z o. o.
ul. Świętokrzyska 13.

czas. 13458/14/18

Kupujcie

wyroby krajowe!

SAMORZĄDOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Warszawie
WARSZAWA, UL. ŚWIĘTOKRZYSKA 13. TELEFON 442-63.
Konto czekowe w P. K. O. 1520,
w Polskim Banku Komunalnym 479.

Posiadamy stale na składzie i polecamy swoim odbiorcom podręcznik J. Długokęckiego i skompletowane druki dla Szkolnych Kas Oszczędności w stanie luźnych arkuszy i zbroszurowane:

	Zł.
J. Długokęcki „Jak zakładać i prowadzić szkolne Kasy Oszczędności”	1.20
1. Regulamin I dla S. K. O. w szkołach powszechnych . . . . . za 100 szt.	5.00
2. „ „ „ „ w szkołach średnich . . . . . „ „ „ „	5.00
3. „ „ „ „ III instytucji oszczędnościowych dla współpracy z S. K. O. „ „ „ „	5.00
4. Deklaracja S. K. O. przystąpienia do współpracy z instytut. oszczędn. „ „ „ „	2.00
5. Księga kontroli skarbonek . . . . . „ „ ark.	6.00
6. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
7. „ „ „ „ zawartości skarbonek . . . . . „ „ „ „	1.00
8. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	6.00
9. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.30
10. „ „ „ „ 5 gr. za 1000 sztuk . . . . . „ „ „ „	1.30
11. „ „ „ „ 10 „ „ „ „ . . . . . „ „ „ „	1.30
12. „ „ „ „ 20 „ „ „ „ . . . . . „ „ „ „	1.30
13. „ „ „ „ 50 „ „ „ „ . . . . . „ „ „ „	1.30
14. Księga kontroli znaczków oszczędnościowych . . . . . za 100 szt.	6.00
15. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
16. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
17. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
18. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
19. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
20. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
21. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
22. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
23. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
24. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
25. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
26. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
27. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
28. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
29. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
30. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
31. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
32. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
33. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
34. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
35. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
36. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
37. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
38. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
39. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
40. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
41. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
42. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
43. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
44. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
45. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
46. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
47. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
48. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
49. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
50. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
51. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
52. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
53. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
54. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
55. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
56. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
57. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
58. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
59. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
60. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
61. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
62. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
63. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
64. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
65. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
66. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
67. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
68. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
69. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
70. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
71. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
72. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
73. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
74. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
75. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
76. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
77. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
78. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
79. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
80. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
81. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
82. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
83. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
84. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
85. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
86. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
87. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
88. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
89. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
90. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
91. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
92. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
93. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
94. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
95. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
96. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
97. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
98. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
99. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00
100. „ „ „ „ 1 zeszyt zbroszur. 12 arkuszy . . . . . „ „ „ „	1.00

Prosimy wszystkie zainteresowane Instytucje przy nadsyłaniu zapotrzebowań na druki dla Szkolnych Kas Oszczędności o dokładne podawanie nazwy druków, ilości oraz stanu, w jakim mają być nadesłane, czy w luźnych arkuszach, czy zeszytach.

Zamówienia kierować pod adresem:

Samorządowy Instytut Wydawniczy, Sp. z o. o. w Warszawie, Świętokrzyska 13.